

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Валютні операції банківських установ: суть, інструменти реалізації та регулятивні особливості здійснення за матеріалами АТ «СЕНС БАНК»

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і кодифікаційне

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і кодифікаційне

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

КВРФБС 022193.01.05.00

Виконав студент III курсу, група ФБСс-22-1
Шифр

Олександр ОСІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник д-р. екон. наук, професор
Науковий ступінь, учасник науки

Раїса КВАСНИЦЬКА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

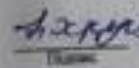
Нормоконтролер

Yвонна СТОКОРЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та фондового ринку
Ім'я

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

17.06 2025
Дата

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Ніла Хрущ*

10 02 2025

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Осійчука Олександра Романовича

Провидець, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи: Валютні операції банківських установ: суть, інструменти реалізації та регулятивні особливості здійснення за матеріалами АТ «СЕНС БАНК»

Керівник роботи Квасницька Раїса Степанівна, д-р. екон. наук, професор

Провидець, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учасне звання

Затверджено наказом ректора університету від 07.02.2025 № 23 (додаток № 5)

2 Строк подання студентом роботи на кафедру до 07.06.2025

3 Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизинні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження; фінансова звітність АТ «Сенс Банк»

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні аспекти валютних операцій та регулювання їх здійснення

2 Аналітичні та регулятивні засади здійснення валютних операцій банками в Україні та підходи до їх активізації

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Типи валютної політики та інструменти валютного регулювання

2. Інструменти регулятивного впливу НБУ на здійснення банками валютних операцій

3. Показники дії валютних інструментів та здійснення валютних операцій на валютному ринку України на 01.01.2021 – 01.01.2025

4. Валютні інтервенції НБУ за 2020-2024 рр.

5. Динаміка розміру та складових активів, капіталу, зобов'язань, фінансових результатів, руху грошових коштів АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр.

6. Валютні операції, що надаються АТ «Сенс Банк» різним категоріям клієнтів.

7. Методи зниження ризиків здійснення валютних операцій банківськими установами

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 10 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділів (етапів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітки
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.04.2025	виконано
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 25.04.2025	виконано
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 25.05.2025	виконано
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 01.06.2025	виконано
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 14.06.2025	виконано
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 18.06.2025	виконано

Студент

Олександр ОСІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Раїса КВАСНИЦЬКА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Студент Осійчук Олександр Романович, III курс, група ФБСс-22-1
Президент, № 4, по банківській справі, курс, група

Керівник Квасницька Раїса Степанівна, д-р екон. наук, професор
Президент, № 4, по банківській справі, науковий ступінь, вчене звання

Тема роботи: Валютні операції банківських установ: суть, інструменти реалізації та регулятивні особливості здійснення за матеріалами АТ «СЕНС БАНК»

Ключові слова: валютні операції, валютна політика, інструменти валютної політики, валютні обмеження.

Мета роботи дослідження теоретичних аспектів змісту валютних операцій, інструментарію їх здійснення та регулювання, а також напрямів удосконалення валютних відносин в Україні.

Предмет дослідження теоретичні та регуляторні засади здійснення валютних операцій банківськими установами.

Об'єкт дослідження валютні операції в банківській діяльності АТ «СЕНС БАНК».

За результатами дослідження сформульовані такі висновки. Валютні операції є невід'ємною частиною сучасної світової економіки, що забезпечують її функціонування та розвиток. Багатогранність здійснення валютних операцій зумовлює їх поділ на різні види, які визначаються певними характерними ознаками цих операцій. Існують різноманітні підходи до класифікації валютних операцій, що саме й зумовлено їхньою багатогранністю та складністю. У сучасних умовах валютна політика відіграє одну з провідних ролей у системі регулювання ринкової економіки, суттєво впливаючи на різноманітні сфери суспільно-економічних відносин. Для реалізації завдань монетарної політики, широко застосовуються такі інструменти, як: дисконтна політика; політика обов'язкових резервів; політика відкритого ринку. До таких інструментів, які дозволяють центральному банку здійснювати цілеспрямований вплив на валютні відносини, належать: дивізійна політика, девальвація та ревальвація, валютні обмеження. Більш радикальними інструментами валютної політики, які стосуються офіційної зміни паритету національної валюти відносно іноземних валют або золота є девальвація та ревальвація. Валютні операції є важливою складовою діяльності АТ «Сенс Банк», що надаються як фізичним, так і юридичним особам. Банк пропонує широкий спектр послуг, пов'язаних з іноземною валютою, для задоволення різноманітних потреб своїх клієнтів. В умовах воєнного стану в Україні, АТ «Сенс Банк» діє з урахуванням обмежень та регуляцій, встановлених НБУ, забезпечуючи проведення дозволених валютних операцій та здійснюючи валютний нагляд у спрощеному порядку. Клієнтам надається актуальна інформація щодо особливостей проведення валютних операцій у цей період. На початку повномасштабної війни Національний банк зафіксував обмінний курс гривні та запровадив низку адміністративних обмежень. Ці рішення допомогли запобігти паніці та забезпечити стабільну роботу фінансової системи, а також сприяли адаптації бізнесу та населення до умов повномасштабної війни.

Визначені такі перспективи (шляхи) розвитку. Важливим інструментом активізації та розширення спектру валютних операцій банків України є врахування та мінімізація ризиковості їх здійснення. Зовнішніми методами мінімізації валютних ризиків банківських операцій є: балансування валютних потоків, лідування та легірування, диверсифікація валютного портфеля, валютне застереження. Внутрішніми методами мінімізації валютних ризиків є: валютні форварди, валютні ф'ючерси, валютні опціони, валютні свопи, міжбанківський валютний ринок. Ефективне управління валютними ризиками банку базується на інтегрованому підході, який поєднує: надійну внутрішню систему контролю та лімітування для запобігання надмірному ризику; використання зовнішніх інструментів хеджування для захисту від непередбачуваних ринкових

коливань; постійний моніторинг, аналіз та адаптацію до мінливих ринкових умов регуляторних вимог НБУ. Завдяки системному підходу та використанню ризикованих інструментів, банки можуть ефективно управляти валютними ризиками, забезпечивши свою фінансову стабільність та максимізуючи прибутковість від валютних операцій.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи 66 сторінки, в тому числі 13 таблиць і 5 рисунків. Робота містить 6 додатків. Список використаних джерел містить 37 найменувань.

Дата виконання кваліфікаційної роботи 05.06.2025

Дата захисту кваліфікаційної роботи 18.06.2025

Студент Олександр ОСІЙЧУК

Ім'я, прізвище

ПІДПИС

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні аспекти валютних операцій та регулювання їх здійснення	9
1.1 Суть та класифікація валютних операцій	9
1.2 Роль валютного регулювання, напрями та інструменти його здійснення	18
2 Аналітичні та регулятивні засади здійснення валютних операцій банками в Україні та підходи до їх активізації	30
2.1 Аналіз дії валютних інструментів та здійснення валютних операцій на валютному ринку України у 2020-2024 роках	30
2.2 Дослідження видів, регуляторних обмежень валютних операцій АТ «Сенс Банк» та напрямів їх активізації	38
Висновки	63
Список використаних джерел	67
Додатки	72

ВСТУП

Актуальність теми. Валютні операції є, без перебільшення, однією з найскладніших і найризикованіших сфер у банківській діяльності. Ця діяльність подібна до двосічного меча. З одного боку, вона відкриває шлях до значних прибутків, що можуть суттєво покращити фінансовий стан банку. З іншого боку, ті ж самі операції несуть у собі величезний потенціал для збитків, які, у випадку непередбачених обставин або неефективного управління, можуть підірвати стабільність навіть найбільших фінансових установ. Ця вроджена подвійність вимагає від банків особливої уваги, глибокого аналізу та постійного вдосконалення стратегій управління ризиками. Банки відіграють абсолютно ключову, центральну роль у всій системі організації валютних відносин. Вони є не просто учасниками ринку, а фактично найважливішим елементом інфраструктури ринкового господарства. Уявіть собі економіку без банків, що обробляють валютні операції – це було б хаотично та неефективно. Саме банки забезпечують реалізацію всіх без винятку економічних зв'язків, які передбачають використання іноземної валюти. Їхня діяльність охоплює найповніший спектр валютних операцій: від конвертації валют для фізичних та юридичних осіб до складних інструментів валютного хеджування та міжнародних розрахунків. Надаючи ці послуги, банки забезпечують ефективну організацію, високоякісне посередницьке обслуговування та безперебійну реалізацію валютних відносин. Вони є своєрідним містком, що об'єднує та координує взаємодію усіх суб'єктів валютного ринку: імпортерів та експортерів, інвесторів, урядів та звичайних громадян. Без цієї мережі зв'язків, створеної банками, міжнародна торгівля та інвестиції були б значно ускладнені.

Паралельно з діяльністю комерційних банків, центральні банки виконують життєво важливу функцію валютного регулювання. Це не просто контроль, а активне формування і підтримання стабільності всієї системи. Вони забезпечують успішне функціонування усього системного утворення даних

відносин шляхом проведення обґрунтованої валютної політики, що включає встановлення ключових процентних ставок, інтервенції на валютному ринку та інші заходи, спрямовані на досягнення макроекономічних цілей, таких як стабільність цін та економічне зростання. Саме завдяки ефективній та скоординованій взаємодії між комерційними та центральними банками формується конденція валютного ринку – його поточний стан, настрої та очікування. Ця взаємодія також визначає особливості організації системи валютних відносин в цілому, впливаючи на її гнучкість, стійкість та здатність реагувати на зовнішні шоки. Тому, комплексне дослідження суті, інструментів реалізації та регулятивних особливостей валютних операцій є безумовною необхідністю, що дозволяє не тільки глибше зрозуміти механізми функціонування глобальної фінансової системи, а й розробляти ефективні стратегії управління ризиками, оптимізації прибутковості та забезпечення макроекономічної стабільності. В умовах зростаючої взаємозалежності світових економік та постійних фінансових викликів, таке дослідження є ключовим для прийняття обґрунтованих рішень на всіх рівнях: від окремого банку до центрального банку та міжнародних фінансових інституцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у глибоке розуміння сутності та специфіки організації валютних операцій, динаміки розвитку валютного ринку та участі банків у його функціонуванні, а також ефективності валютного регулювання та контролю, було зроблено провідними українськими науковцями та практиками. Їхні дослідження охоплюють також аналіз функціонування банків у контексті валютного ринку, специфіку здійснення ними валютних операцій та розробку стратегій управління валютними ризиками. Так, цій тематиці присвячено наукові праці таких учених-економістів: В. Дергачова, В. Голюк, Г. Дергачова [35], Ю. Деркач [11], А. Магдич, О. Задоя, Б. Гончарук [17], У. Моторнюк, А. Завербний, О. Маліновська, М. Терехух [18] та інших. Незважаючи на значні дослідження, вирішення ключових проблем, що стосуються ефективності валютних операцій банків та пов'язаних із ними регулятивних заходів, залишається неоднозначним.

Існуючі підходи до цих питань є різноваріантними та часто суперечливими, що зумовлює необхідність подальшого, більш поглибленого їх вивчення.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів змісту валютних операцій, інструментарію їх здійснення та регулювання, а також напрямів удосконалення валютних відносин в Україні. Реалізація визначеної мети стане можливою після успішного виконання комплексу наступних завдань:

- розгляд суті та класифікації валютних операцій;
- визначення ролі валютного регулювання, напрямів та інструментів його здійснення;
- аналіз дії валютних інструментів та здійснення валютних операцій на валютному ринку України у 2020-2024 роках;
- дослідження видів, регуляторних обмежень валютних операцій АТ «Сенс Банк» та напрямів їх активізації.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні та регуляторні засади здійснення валютних операцій банківськими установами.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є валютні операції в банківській діяльності АТ «СЕНС БАНК».

Дослідження кваліфікаційної роботи ґрунтувалося на широкому спектрі загальнонаукових методів пізнання. Зокрема, теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація дозволили розкрити сутність поняття «валютні операції» та визначити їх різновиди. Порівняльний метод був використаний при формуванні системи інструментарію здійснення валютних операцій. Для оцінки фінансових показників комерційного банку, виконання вимог щодо регулювання здійснення валютних операцій застосовувалися статистичний аналіз та логічне узагальнення, тоді як графічне зображення допомогло візуалізувати динаміку статистичних даних та теоретичних положень роботи.

Для проведення кваліфікаційного дослідження було залучено розгалужену інформаційну базу, яка включала: законодавчі та нормативні акти України щодо валютних операцій; праці визначних вітчизняних і світових вчених, що вивчають особливості здійснення та регулювання валютних

операцій; офіційні дані Державної служби статистики України; аналітичні огляди Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; фінансова та інша звітність АТ «СЕНС БАНК»; інформацію з мережі Інтернет; а також власний аналіз.

1 Теоретичні аспекти валютних операцій та регулювання їх здійснення

1.1 Суть, об'єкти та класифікація валютних операцій

Валютні операції є невід'ємною частиною сучасної світової економіки, що забезпечують її функціонування та розвиток. Розуміння їхньої сутності та ролі є ключовим для будь-якого, хто взаємодіє з міжнародними фінансами – від банків та корпорацій до окремих громадян. Так, згідно чинного законодавства, а саме згідно Закону України «Про валюту і валютні операції» валютною є «операція, що має хоча б одну з таких ознак:

- операція, пов'язана з переходом права власності на валютні цінності та (або) права вимоги і пов'язаних з цим зобов'язань, предметом яких є валютні цінності, між резидентами, нерезидентами, а також резидентами і нерезидентами, крім операцій, що здійснюються між резидентами, якщо такими валютними цінностями є національна валюта;

- торгівля валютними цінностями;

- транскордонний переказ валютних цінностей та транскордонне переміщення валютних цінностей» [29].

Виходячи із даного визначення об'єктом валютних операцій є ніщо інше, як валютні цінності, до яких відносяться (рисунок 1.1):

- 1) національна валюта (гривня), що включає:

- «грошові знаки грошової одиниці України - гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі обігових, пам'ятних та ювілейних монет, і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

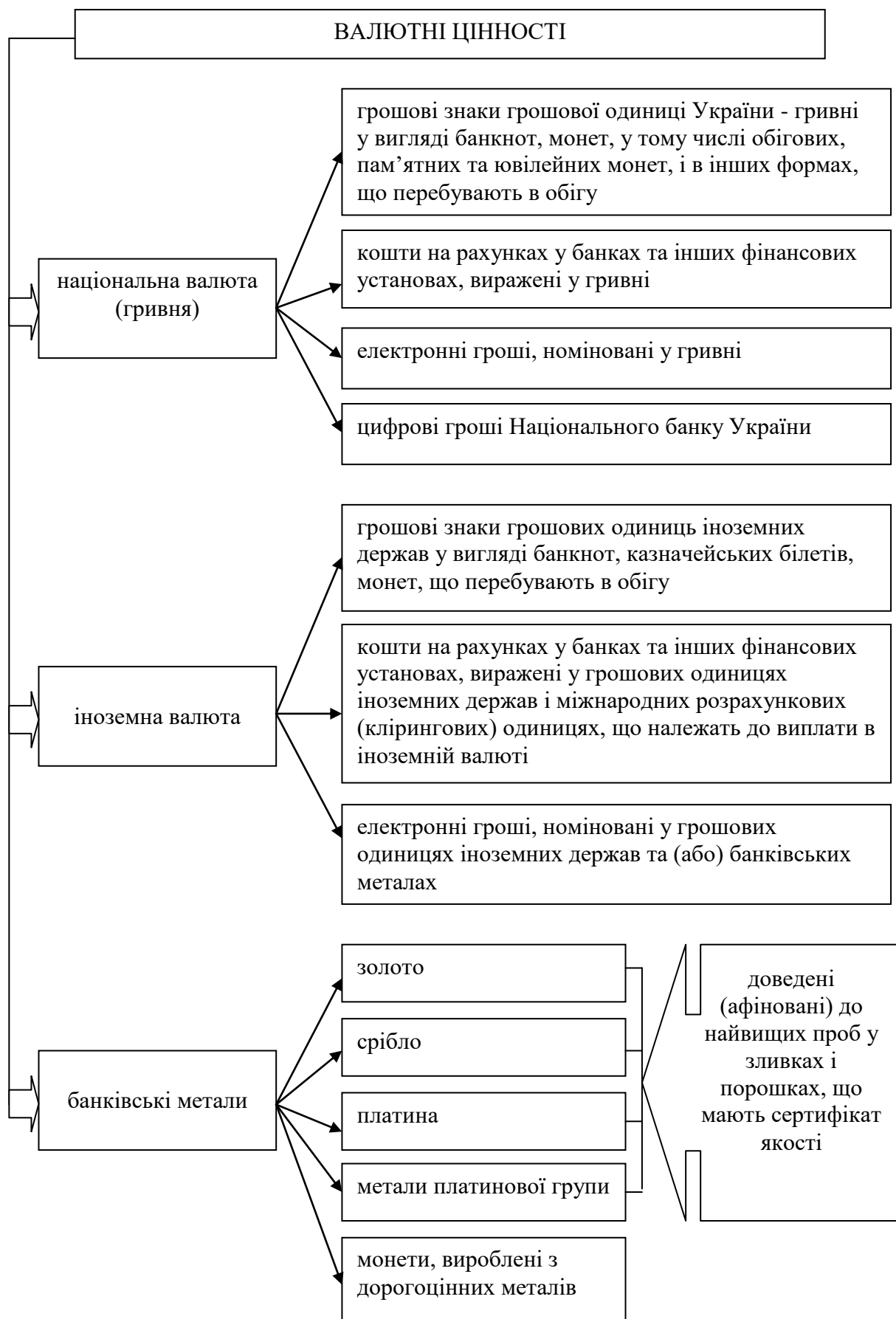

Рисунок 1.1 – Види валютних цінностей

Сформовано на [29]

- кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривні;

- електронні гроші, номіновані у гривні;

- цифрові гроші Національного банку України» [29];

2) іноземна валюта, що включає:

- «грошові знаки грошових одиниць іноземних держав у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави або групи іноземних держав, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

- кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях (зокрема у спеціальних правах запозичення), що належать до виплати в іноземній валюті;

- електронні гроші, номіновані у грошових одиницях іноземних держав та (або) банківських металах» [29];

3) банківські метали, що включають «золото, срібло, платину, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів» [30].

Відмітимо, що проба – це «показник, що визначає цінність сплаву, з якого виготовлено вироби з дорогоцінних металів, і засвідчує вміст вагових одиниць основного дорогоцінного металу в одній тисячі вагових одиниць сплаву» [30].

В Україні для ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів встановлюються такі проби (таблиця 1.1):

Таблиця 1.1 - Проби банківських металів, ювелірних та побутових виробів із дорогоцінних металів, що визначені законодавчо

Банківські метали	Проба
платина	900 (дев'ятисота)
	950 (дев'ятсот п'ятдесята)
золото	375 (триста сімдесят п'ята)
	500 (п'ятисота)
	585 (п'ятсот вісімдесят п'ята)
	750 (сімсот п'ятдесята)
	958 (дев'ятсот п'ятдесят восьма)
срібло	999 (дев'ятсот дев'яносто дев'ята)
	800 (восьмисота)
	830 (вісімсот тридцята)
	875 (вісімсот сімдесят п'ята)
	925 (дев'ятсот двадцять п'ята)
паладій	960 (дев'ятсот шістдесята)
	500 (п'ятисота)
	850 (вісімсот п'ятдесята)

Джерело [30]

Суб'єктами валютних операцій можуть бути:

1) резиденти, які здійснюють валютні операції, тобто:

- «фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за межами України;

- фізичні особи - підприємці, зареєстровані згідно із законодавством України;

- юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України;

- дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України;

- відокремлені підрозділи юридичних осіб, а саме філії, представництва, відділення або інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи та здійснюють підприємницьку діяльність від імені юридичної особи на території України» [29];

2) нерезиденти, які здійснюють валютні операції, тобто:

- «фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України;

- юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі ті, частки участі в яких належать резидентам;

- розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх відокремлені підрозділи, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій з місцезнаходженням за межами України, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України;

- відокремлені підрозділи юридичних осіб, що розташовані за межами України та здійснюють підприємницьку діяльність відповідно до законодавства іноземної держави;

- інші особи, які не є резидентами» [29].

Валютні операції вирізняються низкою специфічних характеристик, які визначають їхню правову та економічну природу. До таких характеристик відносяться те, що:

- об'єктом валютних операцій є валютні цінності — матеріальні активи (наприклад, іноземна валюта, банківські метали, цінні папери в іноземній валюті), яким законодавчо надано відповідний статус;

- порядок здійснення валютних операцій чітко регламентується нормами національного законодавства держави, в якій вони проводяться, та/або

міжнародно-правовими угодами, що забезпечує їхню правомірність та прогнозованість;

- учасниками валютних операцій є суб'єкти, диференційовані за їхнім правовим статусом на резидентів та нерезидентів, що визначає особливості застосування до них валютного законодавства;

- валютні операції є результатом свідомих та цілеспрямованих вольових дій фізичних та юридичних осіб, спрямованих на досягнення певних економічних або правових цілей;

- здійснення валютних операцій перебуває під контролем уповноважених державних органів та агентів валютного контролю. Це відображає поєднання приватних економічних інтересів з публічними інтересами держави щодо стабільності фінансової системи та дотримання валютного законодавства;

- результатом валютних операцій є встановлення, зміна або припинення прав та обов'язків суб'єктів, що беруть у них участь, тобто вони мають чітко виражений правовий наслідок;

- сутність валютних операцій полягає в обігу валютних цінностей, що проявляється у переході права власності на них, виникненні інших майнових прав, їх використанні як засобу платежу, а також у транскордонному переміщенні таких цінностей.

Багатогранність здійснення валютних операцій зумовлює їх поділ на різні види, які визначаються певними характерними ознаками цих операцій. Існують різноманітні підходи до класифікації валютних операцій, що саме й зумовлено їхньою багатогранністю та складністю. Так, валютні операції можна поділити за основними класифікаційними ознаками в такий спосіб:

а) за економічним змістом та призначенням:

1) поточні валютні операції (операції поточної транзакції):

- валютні операції, пов'язані з експортом та імпортом товарів і послуг (платежі за експорт/імпорт товарів; платежі за послуги (транспортні, туристичні, страхові, консультаційні тощо));

- надання та отримання короткострокових валютних кредитів та позик (комерційні кредити (до 1 року); фінансові кредити (до 1 року));

- валютні перекази неторгового характеру (заробітна плата, пенсії, стипендії, аліменти; дивіденди, відсотки за вкладами, доходи від цінних паперів; подарунки, спадщина, гранти; туристичні витрати;

2) валютні операції, пов'язані з рухом капіталу:

- прямі валютні інвестиції (вкладення коштів у статутні фонди підприємств з метою встановлення контролю або значного впливу (більше 10% капіталу); реінвестиції прибутків);

- портфельні валютні інвестиції (купівля/продаж акцій, облігацій та інших цінних паперів іноземних емітентів без мети встановлення контролю);

- валютні інвестиції в похідні фінансові інструменти (деривативи);

- надання та отримання довгострокових валютних кредитів та позик: (понад 1 рік);

- розміщення валютних коштів на депозитах: у іноземних банках на термін більше 1 року;

- операції з нерухомістю: купівля/продаж нерухомості за кордоном;

б) за терміном виконання (технікою здійснення):

1) касові (спот) операції: купівля/продаж валюти з розрахунками "сьогодні" (TOD - today), "завтра" (TOM - tomorrow) або "післязавтра" (SPOT - two days after). Це найпоширеніший вид операцій, що характеризується негайною поставкою валюти;

2) строкові (форвардні) операції:

- форвардні контракти (угода про купівлю/продаж валюти на певну дату в майбутньому за курсом, встановленим на момент укладання угоди. Нестандартизовані, укладаються на позабіржовому ринку);

- ф'ючерсні контракти (стандартизовані форвардні контракти, що торгуються на біржі, з обов'язком виконання);

- опціони (контракт, що надає право (але не обов'язок) купити або продати певну кількість валюти за фіксованим курсом (страйк-ціною) до або на певну дату в майбутньому, за що сплачується премія);

- валютні свопи (комбінація двох протилежних валютних операцій з різними датами виконання. Наприклад, спот-купівля валюти з одночасною форвардною її продажем. Використовуються для управління ліквідністю та хеджування);

в) за суб'єктами валютних відносин:

1) валютні операції між банками (міжбанківський ринок):

- прямі угоди між банками;
- угоди через брокерів;
- угоди на електронних торгових платформах;

2) валютні операції банків з клієнтами:

- конверсійні операції (купівля/продаж валюти за дорученням клієнта);
- валютні розрахунки (міжнародні перекази);
- залучення/розміщення депозитів у валюті;
- валютне кредитування;

3) валютні операції на валютних біржах (угоди, що здійснюються через біржову систему з централізованим клірингом та гарантуванням);

4) валютні операції центральних банків:

- валютні інтервенції (купівля/продаж іноземної валюти на ринку для впливу на валютний курс або на обсяг грошової маси);
- операції з управління золотовалютними резервами;
- рефінансування банків в іноземній валюті;
- визначення офіційного курсу національної валюти;

г). за режимом валютних операцій (залежно від валютного законодавства):

1) валютні операції, що не потребують ліцензій/дозволів (поточні торгові операції, що вільно здійснюються в країнах з лібералізованим валютним режимом);

2) валютні операції, що потребують ліцензій/дозволів (види операцій, пов'язані з рухом капіталу, особливо в країнах з валютними обмеженнями, можуть вимагати індивідуальних ліцензій або дозволів від центрального банку/фінансового регулятора);

3) заборонені валютні операції (операції, що суперечать національному законодавству (наприклад, операції на "чорному" ринку, операції з відмивання коштів);

д) за цілями учасників

1) комерційні (торгові) валютні операції (пов'язані з експортом/імпортом товарів та послуг);

2) фінансові (інвестиційні) валютні операції (пов'язані з рухом капіталу, кредитуванням, купівлею/продажем цінних паперів);

3) хеджувальні валютні операції (здійснюються з метою зниження або усунення валютних ризиків);

4) спекулятивні валютні операції (здійснюються з метою отримання прибутку від коливань валютних курсів);

5) арбітражні валютні операції (здійснюються з метою отримання прибутку від незначних розбіжностей у валютних курсах на різних ринках або через різні інструменти, а тому не пов'язані з ризиком);

е) за типом валюти

1) валютні операції з конвертованими валютами (валютами, які вільно обмінюються на інші валюти без значних обмежень (USD, EUR, GBP, JPY, CHF, CAD, AUD тощо));

2) валютні операції з частково конвертованими валютами (валютами, на обмін яких існують певні обмеження з боку національного законодавства);

3) валютні операції з неконвертованими валютами (валютами, що можуть бути використані лише в межах країни-емітента, і обмін на інші валюти суттєво обмежений або заборонений).

Така класифікація демонструє складність та багатогранність валютних операцій, підкреслюючи їхню ключову роль у функціонуванні як національних, так і світової економік.

1.2 Роль валютного регулювання, напрями та інструменти його здійснення

У процесі реалізації грошово-кредитної політики центральний банк, будучи першим рівнем кредитної системи, активно впливає на всіх суб'єктів ринку на макроекономічному рівні. Проте, комерційні банки зазнають найбільшого впливу, оскільки саме центральний банк спроможний регулювати їхню кредитну активність. Ця активність, у свою чергу, є ключовим фактором, що визначає динаміку грошової маси, адже основою її зміни слугують депозитно-позичкові операції банківських установ. Загальний стан економіки значною мірою залежить від ефективності функціонування грошово-кредитної сфери. Комерційні банки формують основу всієї грошово-кредитної системи за кількістю інститутів, обсягами кредитних ресурсів та операцій. Тому державне регулювання як загалом грошово-кредитної сфери, так і сфери валютних відносин зокрема, може бути успішним лише в тому випадку, якщо держава через центральний банк здатна ефективно впливати на масштаби та характер операцій комерційних банків.

В умовах ринкової економіки регулювання валютних відносин здійснюється за допомогою як ринкових, так і державних механізмів. На валютному ринку відбувається формування попиту та пропозиції іноземних валют, що в кінцевому підсумку визначає їхнє курсове співвідношення. Ринкове регулювання підпорядковується законам вартості, попиту та пропозиції. Дія цих законів, особливо в умовах конкуренції на валютних ринках, сприяє досягненню відносної еквівалентності обміну валют та

відповідності міжнародних фінансових потоків потребам світового господарства, що пов'язані з рухом товарів, послуг, капіталів та кредитів. Завдяки ціновому механізму та сигналам, що надходять від динаміки валютного курсу, економічні агенти отримують інформацію про потреби покупців валют та можливості їхньої пропозиції. Таким чином, ринок виступає як важливе джерело інформації про поточний стан валютних операцій.

Ринкове та державне валютне регулювання покликані взаємодоповнювати одне одного. Якщо перше, засноване на конкуренції, стимулює розвиток, то друге спрямоване на подолання негативних наслідків ринкового регулювання валютних відносин. Межа між цими двома регуляторами визначається вигодами та втратами в конкретній ситуації, тому їх співвідношення часто змінюється. В умовах кризових потрясінь, війн тощо, державне валютне регулювання стає переважним, часто набуваючи жорстких форм, що і спостерігається сьогодні в Україні. З покращенням валютно-економічного становища відбувається лібералізація валютних операцій, заохочується ринкова конкуренція в цій сфері. Проте, держава завжди зберігає певний валютний контроль з метою регламентації та нагляду за валютними відносинами. Розглядаючи напрямки державного регулювання валютних відносин, важливо зосередитися на валютній політиці як її ключовому компоненті. У сучасних умовах валютна політика відіграє одну з провідних ролей у системі регулювання ринкової економіки, суттєво впливаючи на різноманітні сфери суспільно-економічних відносин. Специфіка валютної політики в системі регулювання валютних відносин полягає у двох аспектах:

- центральний банк виступає основним органом її реалізації;
- її регулятивний вплив переважно спрямований на операції комерційних банків, динаміка та обсяги яких зрештою відображаються на певних аспектах валютних відносин.

Валютну політику держави визначають як «діяльність відповідно до чинного законодавства держави уповноважених нею органів із реалізації сукупності економічних, правових та організаційних заходів за допомогою

визначених інструментів у сфері валютно-фінансових відносин з метою досягнення визначених тактичних та стратегічних цілей загальної економічної політики держави у сфері валютних відносин» [10]. Валютна політика як діяльність уповноважених органів держави здійснюється шляхом застосування цілого ряду заходів, що в літературі називаються формами та методами валютного регулювання.

На практиці валютне регулювання охоплює комплекс заходів, які доцільно поділити на дві основні групи, що відрізняються за характером впливу:

- до першої групи належить пряме (адміністративне) валютне регулювання. Воно реалізується шляхом прийняття системи законодавчих актів та нормативних документів, а також через прямі дії органів виконавчої влади. Це включає, наприклад, встановлення жорстких лімітів на валютні операції, введення обов'язкового продажу частини валютної виручки, або прямі заборони на певні види валютних операцій. Сутність такого підходу полягає у безпосередньому впливі на учасників ринку через нормативно-правові приписи та адміністративні важелі;

- друга група представляє опосередковане (економічне) регулювання. Цей підхід передбачає використання економічних інструментів, зокрема валютно-кредитних методів, для впливу на поведінку комерційних банків та інших агентів ринку. Замість прямих заборон чи дозволів, центральний банк та уряд застосовують інструменти, що стимулюють або обмежують валютні операції шляхом зміни їх економічної доцільності. Прикладами таких методів є зміна облікової ставки, що впливає на вартість запозичень та кредитів у іноземній валюті; операції на відкритому ринку, які впливають на ліквідність банківської системи; вимоги до обов'язкових резервів, що регулюють обсяг вільних коштів у комерційних банків; а також інтервенції на валютному ринку з метою впливу на валютний курс. Таке регулювання діє через ринкові механізми, заохочуючи або стримуючи певні дії суб'єктів ринку відповідно до

цілей валютної політики. Центральний банк відіграє ключову роль у системі валютного регулювання, що зумовлено двома основними факторами:

- Центральний банк бере активну участь у здійсненні адміністративного регулювання. Це відбувається через розробку та впровадження нормативно-правової регламентації, яка охоплює окремі сегменти валютних відносин та банківських операцій. Центральний банк встановлює правила, норми та обмеження, що безпосередньо впливають на діяльність усіх учасників валютного ринку;

- Центральний банк володіє винятковими можливостями щодо застосування економічних важелів впливу. Ці важелі, в першу чергу, спрямовані на найактивніших суб'єктів валютних відносин – комерційні банки. Шляхом використання таких інструментів, як зміна облікової ставки, проведення операцій на відкритому ринку, встановлення вимог до обов'язкових резервів та здійснення валютних інтервенцій, Центральний банк може опосередковано впливати на обсяги та характер валютних операцій банків.

Поєднання цих двох підходів – адміністративного та економічного – дає Центральному банку можливість ефективно регулювати різні види валютних операцій банківських установ. Кінцевою метою такої діяльності є забезпечення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності країни та підтримання стабільності національного валютного ринку.

Під час розгляду суті регулятивного впливу центрального банку на валютний ринок та банківські операції, важливо розглянути загальні інструменти валютної політики. Ці інструменти широко застосовуються для реалізації завдань монетарної політики, впливаючи на грошову масу, ринкові процентні ставки та валютний курс. До них належать (рисунки А.1 Додаток А):

- дисконтна політика, яка включає встановлення процентної ставки, за якою центральний банк надає кредити комерційним банкам. Змінюючи цю ставку, центральний банк може впливати на вартість грошей та, відповідно, на кредитну активність банків. В Україні дисконтна політика реалізується через встановлення Національним банком України облікової ставки, яка, згідно

Закону України «Про Національний банк України» є «одним із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів» [31]. Зниження облікової ставки Національного банку України (НБУ) свідчить про проведення експансивної монетарної політики. Це рішення, як правило, має на меті здешевлення грошей, що може призвести до зниження курсу національної валюти. Крім того, нижчі процентні ставки всередині країни можуть стимулювати комерційні банки до розміщення коштів на зовнішніх ринках у пошуках вищої дохідності. Натомість, підвищення облікової ставки відображає протилежну орієнтацію монетарної політики – політику "дорогих грошей". Такий крок спрямований на стримування інфляції та стабілізацію валютного курсу, однак може мати наслідком уповільнення економічного зростання та зниження кредитної активності;

- політика обов'язкових резервів, яка полягає у визначенні частки від залучених депозитів, яку комерційні банки зобов'язані зберігати на рахунках центрального банку. Зміна норми обов'язкових резервів безпосередньо впливає на обсяг вільних коштів у банків, що вони можуть спрямувати на кредитування. Таким чином, політика обов'язкових резервів є одним з ключових інструментів монетарної політики, що використовується центральним банком для регулювання ліквідності банківської системи та грошової маси. Сутність цього регулювання полягає у встановленні для комерційних банків мінімальної обов'язкової норми ресурсів, яка розраховується як певний відсоток від загальної суми залучених ними пасивів (наприклад, депозитів). Ця частина коштів має бути депонована на рахунку в центральному банку і не може бути використана комерційним банком для кредитування або інших активних операцій. Отже, механізм резервної політики полягає у періодичній зміні нормативів обов'язкового резервування, тобто створення обов'язкових резервів, що є «одним з традиційних інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою якого Національний банк визначає, який відсоток від обсягу

залучених депозитів та інших зобов'язань банки мають резервувати належним чином (зазвичай – на своєму кореспондентському рахунку в Національному банку). При цьому для різних видів депозитів та зобов'язань можуть застосовуватися різні нормативи обов'язкового резервування. Наприклад, залежно від валюти, строку та джерела (фізичні чи юридичні особи) залучення вкладів тощо. Таким чином, регулюючи нормативи обов'язкових резервів, Національний банк має змогу впливати на обсяг вільної ліквідності банків, валютну, строкову структуру їх балансів, що сприяє досягненню пріоритетних цілей Національного банку» [19]. Центральний банк може підвищувати або знижувати ці норми залежно від обраного ним напряму регулювання в певний період часу. Збільшення норми обов'язкових резервів призводить до зменшення обсягу вільних коштів, які комерційні банки можуть використовувати для надання кредитів. Це, своєю чергою, зменшує мультиплікатор грошової маси, сповільнює її зростання і може сприяти зменшенню інфляційного тиску. Такий підхід свідчить про обмежувальну (рестриктивну) монетарну політику. Зниження норми обов'язкових резервів, навпаки, вивільняє додаткові кошти у комерційних банків, збільшуючи їхню здатність до кредитування. Це сприяє зростанню грошової маси, стимулює економічну активність та може підтримувати економічне зростання. Такий крок є проявом стимулюючої (експансивної) монетарної політики. Таким чином, політика обов'язкових резервів дозволяє центральному банку тонко налаштовувати обсяг грошей в економіці, впливаючи на кредитну активність банків і, як наслідок, на загальний стан економіки;

- політика відкритого ринку є одним з найпотужніших та найгнучкіших інструментів монетарної політики, що перебуває у розпорядженні центрального банку. Її сутність полягає в операціях центрального банку з купівлі-продажу державних цінних паперів (наприклад, облігацій внутрішньої державної позики, казначейських векселів) на відкритому ринку. Ці операції не лише дозволяють центральному банку впливати на ліквідність банківської системи, а й ефективно регулювати обсяг грошової маси в обігу. Коли центральний банк

купує державні цінні папери у комерційних банків або інших фінансових установ, він фактично вливає кошти в банківську систему. Це призводить до збільшення резервів комерційних банків, що, своєю чергою, розширює їхні можливості щодо надання кредитів. Зростання кредитної активності банків стимулює збільшення грошової маси в економіці, що може підтримувати економічне зростання та споживчий попит. Така дія центрального банку свідчить про експансивну (стимулюючу) монетарну політику. Навпаки, коли центральний банк продає державні цінні папери комерційним банкам, він вилучає кошти з банківської системи. Це призводить до зменшення резервів комерційних банків, обмежуючи їхню здатність до кредитування. Як наслідок, грошова маса в обігу зменшується, що може допомогти стримувати інфляцію. Цей підхід є проявом рестриктивної (обмежувальної) монетарної політики. Важливою перевагою політики відкритого ринку є її гнучкість та точність. Центральний банк може здійснювати операції різного обсягу та частоти, реагуючи на поточні потреби ринку та економічні умови. Це дозволяє йому оперативно коригувати рівень ліквідності та впливати на короткострокові процентні ставки, що є важливим для підтримки стабільності фінансової системи та досягнення макроекономічних цілей.

Крім загальних монетарних інструментів, таких як дисконтна політика, політика обов'язкових резервів та операції на відкритому ринку, які мають широкий вплив на діяльність комерційних банків, центральний банк також володіє арсеналом більш специфічних інструментів. Сфера впливу цих інструментів є значно вужчою, оскільки вони безпосередньо спрямовані на банківські операції з іноземною валютою та регулювання валютного ринку. До таких інструментів, які дозволяють центральному банку здійснювати цілеспрямований вплив на валютні відносини, належать: дивізійна політика, девальвація та ревальвація, валютні обмеження.

Узагальнено типи та інструменти валютного регулювання представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Типи валютної політики та інструменти валютного регулювання

Типи валютної політики		Інструмент регулювання
Поточна валютна політика	Дисконтна валютна політика	Облікова ставка
	Девізійна політика	Валютні інтервенції Валютні обмеження Диверсифікація валютних резервів Регулювання ступеня конвертованості валюти Режим валютного курсу Девальвація / ревальвація
Довгострокова валютна політика		Порядок міжнародних розрахунків Режим валютних курсів і паритетів Використання золота і резервних валют

Джерело [17, с.152].

Так, девізійна політика «передбачає використання певного набору інструментів, зокрема: валютної інтервенції; управління валютними резервами; девальвацію та ревальвацію валют; регулювання режиму валютного курсу. Термін «девізи» (від франц. «devises» – валюта), що означає платіжні засоби в іноземній валюті, почав застосовуватись в умовах функціонування Генуезької валютної системи, яка була юридично оформлена у 1922 році та базувалась на золотодевізному стандарті, який передбачав використання золота та провідних національних валют, що конвертувались у золото, у якості світових грошей» [18, с.98].

Девізна політика реалізується у формі валютних інтервенцій, що передбачають пряме втручання центральних банків у функціонування валютних ринків. Це втручання здійснюється шляхом купівлі або продажу іноземних валют за національну. Цей інструмент валютної політики став активно застосовуватись центральними емісійними банками з часу функціонування Ямайської валютної системи з метою зменшення коливань валютних курсів та забезпечення їхньої стабільності. По суті, валютні інтервенції дозволяють центральному банку впливати на співвідношення попиту та пропозиції іноземної та національної валют на ринку, таким чином коригуючи її вартість. Так, купівля іноземної валюти центральним банком

призводить до збільшення пропозиції національної валюти на ринку, що може сприяти девальвації (зниженню курсу) національної валюти. Такий крок часто використовується для стимулювання експорту, оскільки робить національні товари дешевшими для іноземних покупців. А продаж іноземної валюти з резервів центрального банку, навпаки, зменшує пропозицію національної валюти та збільшує пропозицію іноземної, що може призвести до ревальвації (зміцнення курсу) національної валюти. Це може бути використано для стримування інфляції (через здешевлення імпорту) або для підтримання стабільності цін. Девізна політика вимагає значних валютних резервів і є дуже ефективною для короткострокового впливу на валютний курс.

Більш радикальними інструментами валютної політики, які стосуються офіційної зміни паритету національної валюти відносно іноземних валют або золота є девальвація та ревальвація. Девальвація — це «зниження курсу національної валюти по відношенню до інших валют (насамперед — до т.зв. "твердих валют"), або до золота» [9]. Вона може бути викликана як ринковими факторами (зростання дефіциту платіжного балансу), так і бути свідомим рішенням уряду чи центрального банку. Метою девальвації часто є стимулювання експорту, зменшення імпорту, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та скорочення дефіциту поточного рахунку. Однак, вона також може призвести до зростання інфляції через подорожчання імпорту. Ревальвація - це:

- «офіційне зниження курсу національної валюти до іноземних валют та міжнародних розрахункових одиниць, обумовлене підвищенням її купівельної спроможності;

- переоцінка касової готівки на основі уточнення вираженої у національній валюті загальної кількості золота та суми іноземних валют, що враховуються на балансі центрального банку;

- переоцінка балансу банку, зокрема суми основного капіталу та резервів, з метою врахування ефекту від зміни валютного курсу» [23].

У сучасних економічних умовах ревальвація є одним з інструментів, що використовується для стабілізації внутрішнього грошового обігу та регулювання платіжного балансу, особливо у випадку значного його профіциту. Підвищення курсу національної валюти часто супроводжується зниженням рівня інфляції та відсоткових ставок, що, своєю чергою, може стимулювати зростання обсягів кредитування. Однак, тривале зниження відсоткових ставок може стати стримуючим фактором для іноземних інвесторів, зменшуючи їхній інтерес до вкладення короткострокового капіталу в країну. Це може призвести до відтоку капіталу, що потенційно може знецінити національну валюту, нівелюючи початкові переваги ревальвації. Ревальвація має неоднакові наслідки для різних учасників ринку:

- для імпортерів та кредиторів ревальвація є вигідною. Імпортери отримують можливість купувати необхідну для оплати товарів іноземну валюту за меншу суму національної валюти. Це знижує їхні витрати на імпорт, і якщо вони збережуть колишні ціни на ввезені товари, їхні доходи зростуть. Кредитори, які надали позики іноземним позичальникам у національній валюті, отримують погашення у тій самій обумовленій сумі. Однак, ринкова ціна цієї суми в іноземній валюті зростає пропорційно ревальвації, що збільшує реальну вартість їхніх доходів від позик;

- для експортерів ревальвація є несприятливою. Продаючи свою продукцію на зовнішніх ринках за попередніми цінами в іноземній валюті, експортер після конвертації вирученої суми отримає менше національної валюти. Це безпосередньо призводить до зниження його доходів. Щоб уникнути цього, експортер може бути змушений підвищувати ціни на свою продукцію в іноземній валюті, що, своєю чергою, погіршить його конкурентоспроможність на світовому ринку.

Ще одним інструментом валютної політики є валютні обмеження, що представляють собою «систему правил, які є нормативно встановленими, та направлені на регламентацію правовідносин в валютній сфері в контексті застосування обмежувальних нормативів щодо здійснення операцій з

валютними цінностями та валютою (як національною валютою, так і банківськими металами, а також іноземною валютою)» [7]. Валютні обмеження можуть включати:

- обмеження на конвертованість національної валюти (заборона або жорстке лімітування обміну національної валюти на іноземну для певних цілей (наприклад, для інвестицій за кордон);
- контроль за рухом капіталу (обмеження на вивезення або ввезення капіталу, що може бути спрямоване на запобігання його надмірному відтоку або притоку);
- обов'язковий продаж валютної виручки (вимога для експортерів продавати частину або всю свою валютну виручку на внутрішньому ринку);
- лозвільний порядок здійснення валютних операцій (встановлення необхідності отримання дозволу центрального банку або інших уповноважених органів на здійснення певних валютних операцій).

Валютні обмеження є «ефективним, оперативним, тимчасовим та дискримінаційним антикризовим (застосовується в часи економічних, політичних та фінансових криз) способом, запровадження їх може мати як позитивні (забезпечення стабільності валютної системи в цілому), так і негативні наслідки (тінізація економіки в цілому), а також наслідки в контексті необхідності залучення як фінансових, так і трудових витрат на їхнє адміністрування» [37, с.102]. Зважаючи на адміністративний характер політики валютних обмежень, її ефективність безпосередньо залежить від дотримання низки ключових принципів. Ці принципи формують основу для функціонування дієвої та передбачуваної системи регулювання валютних відносин (рисунок А.2 Додаток А):

- стабільність системи валютних обмежень. Цей принцип передбачає незмінність або передбачувані зміни правил протягом певного періоду часу. Він є критично важливим для забезпечення нормальної роботи суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, надаючи їм впевненість у регуляторному середовищі та дозволяючи планувати свою діяльність;

- концентрація валютних операцій. Для належного контролю за рухом валютних цінностей в економіці необхідно зосередити більшість валютних операцій у центральному банку, а також в уповноважених комерційних банках, що мають відповідну ліцензію. Це дозволяє здійснювати ефективний моніторинг та управління валютними потоками;

- гнучкість системи валютних обмежень. Система повинна бути адекватною та здатною до корекції залежно від змін економічної ситуації в країні. Це означає, що в періоди економічних криз чи війн можуть застосовуватися жорсткіші підходи до валютних обмежень, тоді як у період поліпшення економічної ситуації відбувається порівняна лібералізація цієї політики. Такий адаптивний підхід дозволяє використовувати валютні обмеження як інструмент для підтримки стабільності в умовах мінливості;

- уніфікація системи валютних обмежень. Цей принцип передбачає встановлення єдиних норм і правил для здійснення тих чи інших валютних операцій для всіх господарюючих суб'єктів на території даної країни. Уніфіковані правила сприяють прозорості, зменшують адміністративне навантаження та забезпечують рівні умови для всіх учасників ринку.

- ліцензування валютних операцій. Для контролю за якістю та дотриманням правил на валютному ринку встановлюються вимоги щодо отримання попереднього дозволу (ліцензії) на здійснення певних валютних операцій від уповноважених органів валютного контролю. Ці вимоги можуть поширюватися як на банки та небанківські фінансові установи, так і на фізичних та юридичних осіб, які здійснюють відповідні валютні операції. Ліцензування дозволяє центральному банку здійснювати превентивний контроль та забезпечувати відповідність діяльності учасників ринку встановленим нормам.

2 Аналітичні та регулятивні засади здійснення валютних операцій банками в Україні та підходи до їх активізації

2.1 Аналіз дії валютних інструментів та здійснення валютних операцій на валютному ринку України у 2020-2024 роках

Операції з валютними цінностями та розрахунки в іноземній валюті займають центральне місце в сучасному банківському бізнесі. На поточному етапі розвитку вітчизняні банки не лише забезпечують обслуговування експортно-імпортних розрахунків суб'єктів підприємницької діяльності, а й активно виступають безпосередніми учасниками операцій як на внутрішньому, так і на міжнародних валютних ринках. Ця діяльність сприяє поглибленню ринкових перетворень в усіх сферах економіки. Провідна роль банків на валютному ринку зумовлена значними обсягами здійснюваних ними операцій, які становлять близько 90% від загального обігу, а також широким спектром послуг, що задовольняють попит різноманітних суб'єктів. Крім комерційної діяльності, однією з ключових особливостей функціонування банків у сфері валютних операцій є їхня роль агента валютного контролю. Ця функція покладає на банки обов'язок здійснювати контроль за дотриманням вимог валютного законодавства клієнтами та учасниками валютних операцій. Таким чином, банки виконують подвійну роль: вони є як активними гравцями ринку, так і важливими ланками в системі державного регулювання валютних відносин.

Як зазначалось у розділі 1 основним інструментом впровадження дисконтної політики в Україні є облікова ставка, яку встановлює Національний банк України і яка ставка слугує для банків та інших учасників грошового ринку орієнтиром щодо вартості їхніх залучених і розміщених коштів, впливаючи таким чином на вартість грошей в економіці. Розмір облікової ставки за 2020-2025 роки був мінливим, про що свідчать дані таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка розміру облікової ставки НБУ за 2020-2025 роки

Період	Облікова ставка (%)	Зміна від попереднього значення	Зміна за аналізований період
з 18.04.2025	15,50	0	9,5
з 07.03.2025 по 17.04.2025	15,50	1	
з 24.01.2025 по 06.03.2025	14,50	1	
з 13.12.2024 по 23.01.2025	13,50	0,5	
з 01.11.2024 по 12.12.2024	13,0	0	
з 20.09.2024 по 31.10.2024	13,0	0	
з 26.07.2024 по 19.09.2024	13,0	0	
з 14.06.2024 по 25.07.2024	13,0	-0,5	
з 26.04.2024 по 13.06.2024	13,50	-1	
з 15.03.2024 по 25.04.2024	14,50	-0,5	
з 26.01.2024 по 14.03.2024	15,0	0	
з 15.12.2023 по 25.01.2024	15,0	-1	
з 27.10.2023 по 14.12.2023	16,0	-4	
з 15.09.2023 по 26.10.2023	20,0	-2	
з 28.07.2023 по 14.09.2023	22,0	-3	
з 16.06.2023 по 27.07.2023	25,0	0	
з 28.04.2023 по 15.06.2023	25,0	0	
з 17.03.2023 по 27.04.2023	25,0	0	
з 27.01.2023 по 16.03.2023	25,0	0	
з 09.12.2022 по 26.01.2023	25,0	0	
з 21.10.2022 по 08.12.2022	25,0	0	
з 09.09.2022 по 20.10.2022	25,0	0	
з 22.07.2022 по 08.09.2022	25,0	0	
з 03.06.2022 по 21.07.2022	25,0	15	
з 04.03.2022 по 02.06.2022	10,0	0	
з 21.01.2022 по 03.03.2022	10,0	1	
з 10.12.2021 по 20.01.2022	9,0	0,5	
з 22.10.2021 по 09.12.2021	8,50	0	
з 10.09.2021 по 21.10.2021	8,50	0,5	
з 23.07.2021 по 09.09.2021	8,00	0,5	
з 18.06.2021 по 22.07.2021	7,50	0	
з 16.04.2021 по 17.06.2021	7,50	1	
з 05.03.2021 по 15.04.2021	6,50	0,5	
з 22.01.2021 по 04.03.2021	6,0	0	
з 11.12.2020 по 21.01.2021	6,0	*	

Складено за [20]

З даних таблиці видно, що облікова ставка НБУ була найнижчою 6,0% у період з 11.12.2020 по 04.03.2021. Низький рівень облікової ставки дає можливість досягнення кількох важливих цілей, спрямованих на стимулювання економіки:

- здешевлення кредитів;

- стимулювання економічного зростання (зростання інвестиційної та споживчої активності);
- підтримка зайнятості через розширення бізнесу, що уможлиблюється отриманням дешевих кредитів;
- зниження вартості обслуговування державного боргу;
- підвищення привабливості інвестицій в акції та інші активи.

Важливо зазначити, що рішення про зниження облікової ставки приймається НБУ на основі аналізу макроекономічної ситуації, рівня інфляції, валютного курсу та інших факторів. Занадто різке або необґрунтоване зниження облікової ставки може призвести до небажаних наслідків, таких як зростання інфляції або девальвація національної валюти. Тому НБУ діє обережно, оцінюючи потенційні ризики та переваги кожного такого рішення. Так, у 2022 році, році початку війни в Україні, НБУ було прийнято рішення щодо різкого підвищення облікової ставки до 25%. Це рішення спрямовується на підтримання привабливості заощаджень у гривні, збереження стійкості валютного ринку та контрольованості інфляційних очікувань, що дасть змогу повернути інфляцію на траєкторію стійкого сповільнення до цілі 5%.

Розгорнуту картину щодо дії валютних інструментів та здійснення валютних операцій на валютному ринку України на 01.01.2021 – 01.01.2025 дають дані таблиці 2.2.

Так, курси інтервенцій Національного банку України також відобразили загальну тенденцію девальвації. Середньозважений курс продажу долара США з боку НБУ зріс на 48.06%, а курс купівлі – на 48.40% за весь період. Протягом аналізованого періоду спостерігалася чітка тенденція до девальвації гривні щодо основних іноземних валют. Офіційний курс долара США показав загальне зростання на 48.35%, причому найбільший стрибок у 27.05% відбувся між 2022 та 2023 роками. Офіційний курс євро за цей період зріс на 27.58%, з найбільшим річним зростанням у 24.50% також у 2023 році, хоча у 2022 році спостерігалася незначне зниження на 6.08%.

Таблиця 2.2 – Показники дії валютних інструментів та здійснення валютних операцій на валютному ринку України на 01.01.2021 – 01.01.2025

Показники на 01.01	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
1	2	3	4	5	6
Офіційний курс гривні до іноземних валют:					
- до долара США (за 1 од.)	28,1929	28,7839↑	36,5686↑	37,8746↑	41,8242↑
- до євро (за 1 од.)	34,1035	32,0293↓	39,8762↑	41,0845↑	43,5097↑
Середньозважений курс гривні за операціями з готівковою іноземною валютою:					
продажу:					
- долар США	28,2669	28,1391↓	40,5171↑	38,5649↓	42,5650↑
- євро	34,1949	31,7564↑	42,9027↑	42,1589↓	44,1297↑
купівлі:					
- долар США	28,1166	28,0063↓	40,2825↑	38,2674↓	42,1616↑
- євро	34,0899	31,4815↓	42,6751↑	41,7676↑	43,7334↓
Курс інтервенцій Національного банку України:					
долари США (середньозважений за 1 долар США):					
продажу	28,4500	28,3544↓	36,9321↑	37,9239↑	42,1245↑
купівлі	28,1644	28,4028↑	36,5686↑	37,5638↑	41,7959↑
Обсяг операцій банків на валютному ринку України на умовах «тод», «том», «спот» (без операцій НБУ):					
із безготівковою іноземною валютою (млн дол США в еквіваленті):					
продажу	6 929,8	10 189,3↑	554,6↓	1 778,5↑	2 354,3↑
купівлі	6 929,8	10 189,3↑	554,6↓	1 778,5↑	2 354,3↑
інтервенції Національного банку України:					
продажу (млн. дол США в еквіваленті)	20,0	1 511,2↑	3 110,6↑	2 549,1↓	3 756,3↑
млн долар США	20,0	1 511,2↑	3 110,6↑	2 549,1↓	3 756,3↑
- млн євро	0	0	0	0	0
- млн інших валют в доларовому еквіваленті	0	0	0	0	
купівлі (млн. дол США в еквіваленті)	40,0	197,7↑	28,5↓	16,0↓	6,6↓
- млн долар США	40,0	197,7↑	28,5↓	16,0↓	6,6↓
- млн євро	0	0	0	0	0
- млн інших валют в доларовому еквіваленті	0	0	0	0	0
Обсяг операцій з готівковою іноземною валютою, Усього (млн. дол США в еквіваленті):					
продажу	1 085,6	1 629,8↑	1 268,0↓	1 890,9↑	2 430,9↑
купівлі	1 069,7	1 627,5↑	1 074,5↓	1 005,8↓	1 140,6↑
Сальдо (продаж мінус купівля, млн. дол США в еквіваленті)	15,8	2,2↓	193,5↑	885,2↑	1 290,3↑
продажу (млн. дол США)	878,8	1 260,4↑	969,1↓	1 481,1↑	1 770,9↑
купівлі (млн. дол США)	755,8	1 178,8↑	786,8↓	747,0↓	861,4↑
Сальдо (продаж мінус купівля, млн. дол США)	123,0	81,6↓	182,3↑	734,1↑	909,4↑
продажу (млн. євро в доларовому еквіваленті)	*	285,6	262,6↓	366,5↑	605,6↑
купівлі (млн. євро в доларовому еквіваленті)	*	347,5	251,2↓	216,7↓	227,4↑

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6
Сальдо (продаж мінус купівля, млн. євро в доларовому еквів.)	*	-61,9	11,4↑	149,8↑	378,1↑
у тому числі обсяг операцій з готівковою іноземною валютою банківських установ (млн. дол США в еквіваленті):					
продажу	365,80	531,60↑	383,10↓	1 042,80↑	1 478,80↑
купівлі	338,80	521,80↑	187,70↓	153,10↓	188,0↑
Сальдо (продаж мінус купівля, млн. дол США в еквіваленті)	26,80	9,60↓	195,30↑	889,80↑	1 290,70↑
продажу (тільки млн. дол США)	327,90	447,20↑	304,20↓	852,20↑	1 062,70↑
купівлі (тільки млн. дол США)	199,60	358,50↑	118,50↓	113,80↓	150,10↑
Сальдо (продаж мінус купівля, млн. дол США)	128,30	88,70↓	185,70↑	738,50↑	912,50↑
продажу (млн. євро в доларовому еквіваленті)	*	77,60	75,70↓	185,70↑	409,70↑
купівлі (млн. євро в доларовому еквіваленті)	*	138,90	65,10↓	35,10↓	32,90↓
Сальдо (продаж мінус купівля, млн. євро в доларовому еквів.)	*	-61,20	10,60↑	150,60↑	376,70↑
Обсяг операцій клієнтів банків з безготівковою іноземною валютою (млн. дол США в еквіваленті):					
продажу	4 903,8	7 449,7↑	10 246,8↑	6 773,6↓	6 572,5↓
у тому числі на умовах "форвард"	59,5	189,9↑	0	0	0
у тому числі на умовах "своп"	407,7	416,8↑	6 798,5↑	2 602,4↓	2 797,5↓
купівлі	5 142,6	9 344,7↑	11 556,9↑	7 657,9↓	8 357,7↑
у тому числі на умовах "форвард"	161,1	775,2↑	65,0	0	0
у тому числі на умовах "своп"	410,2	416,8↑	6 800,1↑	2 602,7↓	2 797,8↑

Складено за [22]

Динаміка середньозважених курсів готівкового долара та євро в цілому повторювала тенденції офіційного курсу. Загальне зростання курсу продажу готівкового долара склало 50.58%, а курсу купівлі – 49.93%. Щодо готівкового євро, загальне зростання курсу продажу становило 29.05%, а курсу купівлі – 28.29%. Варто відзначити значне зростання цих показників у 2023 році (на рівні близько 35-44%), за винятком незначного зниження або уповільнення темпів зростання у 2022 та 2024 роках. Інтервенції НБУ з продажу валюти показали надзвичайно значне зростання – на 18681.50% за період, що відображає активну роль регулятора у підтримці ринку. Обсяги купівлі валюти НБУ, після значного зростання у 2022 році, демонстрували тенденцію до зниження, із загальним зменшенням на 83.50% (рисунок 2.1).

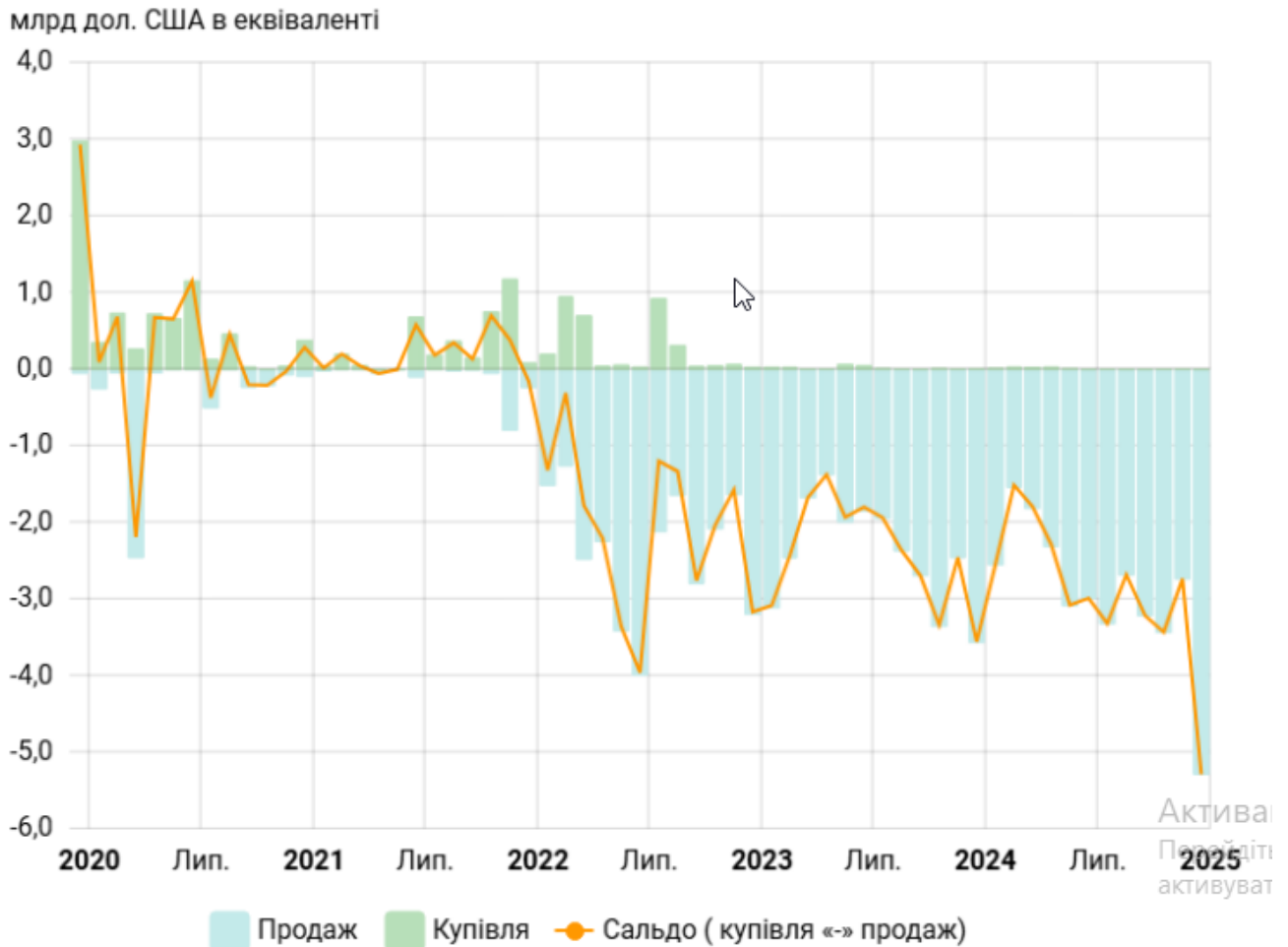

Рисунок 2.1 – Валютні інтервенції НБУ за 2020-2024 рр.

Джерело [5].

Щодо обсягів операцій, спостерігалася більш складна динаміка. Обсяг операцій банків з безготівковою іноземною валютою (без урахування операцій НБУ) зазнав різкого падіння у 2023 році (зниження на понад 94%), а загальне зниження за період склало близько 65.99% (рисунок 2.2). Обсяг операцій клієнтів банків з безготівковою іноземною валютою зазнав значного падіння у 2023 році (зниження обсягів продажу на 31.55% та купівлі на 38.90%), але потім частково відновився. Загалом за період спостерігалася зростання обсягів продажу на 34.03% та зниження обсягів купівлі на -18.76%.

млрд дол. США в еквіваленті

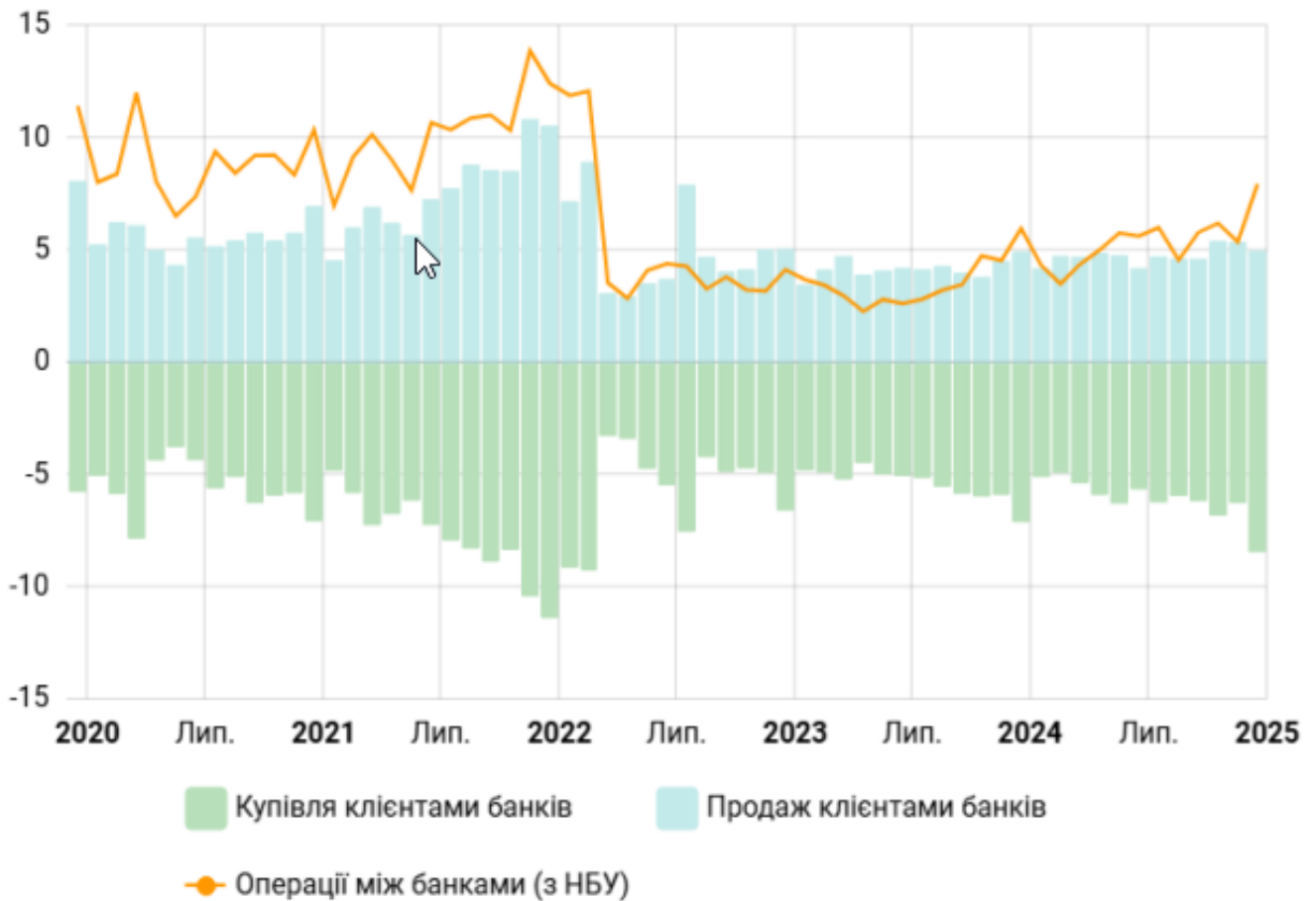

Рисунок 2.2 – Безготівкові валютні операції банків України у 2020-2024 рр.
Джерело [3].

Обсяг операцій з готівковою іноземною валютою продемонстрував зростання у 2022 та 2025 роках (рисунок 2.3), але зі значним зниженням у 2023 році. Загальне зростання обсягу продажу готівкової валюти склало 123.92%, а обсягу купівлі – 6.69% за період. Сальдо між продажем та купівлею готівкової валюти стало значно позитивнішим у 2023-2025 роках.

Узагальнюючи, аналіз цифрових змін підтверджує ключові тенденції, виявлені раніше: значну девальвацію гривні, активну роль НБУ у валютних інтервенціях, волатильність обсягів операцій на ринку, особливо у зв'язку з подіями 2022-2023 років, та зростання попиту населення на іноземну готівку в останні роки періоду.

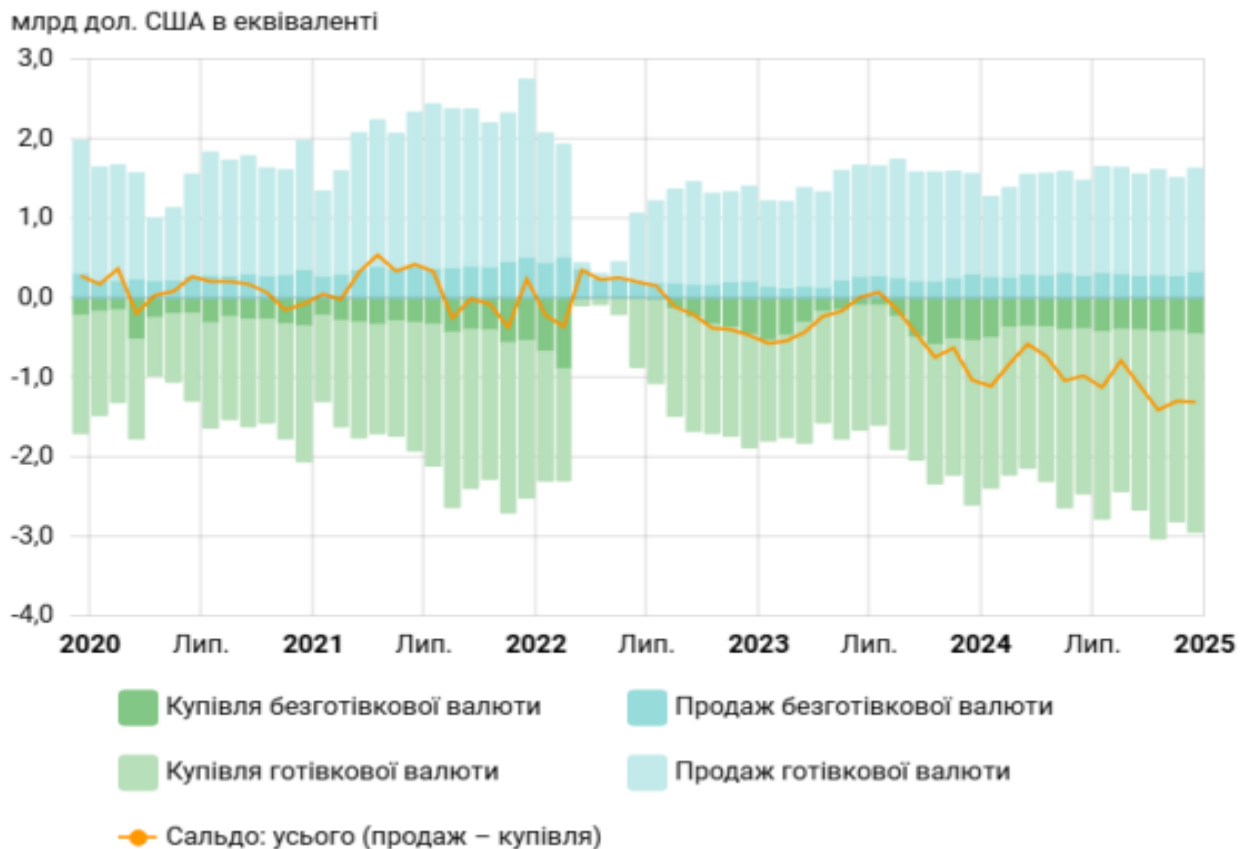

Рисунок 2.3 – Безготівкові та готівкові валютні операції фізичних осіб – клієнтів банків у 2020-2024 рр.

Джерело [4].

Таким чином, період 2020-2024 років став періодом "турбулентності" для валютного ринку України. Відносно стабільний та лібералізований ринок до пандемії, зіткнувся з першими шоками. Потім, повномасштабне вторгнення змусило НБУ запровадити "ручне управління" та жорсткі обмеження для збереження фінансової стабільності. Поступове пом'якшення та перехід до керованої гнучкості курсу у 2023-2024 роках свідчать про відновлення довіри та адаптацію економіки до нових реалій, але війна продовжує диктувати значні обмеження та ризики для валютного ринку.

2.2 Дослідження видів, регуляторних обмежень валютних операцій АТ «Сенс Банк» та напрямів їх активізації

Дослідження питань суті, інструментів реалізації та регулятивних особливостей здійснення валютних операцій розглядається на прикладі такої банківської установи, як АТ «Сенс Банк». Історія Сенс Банку розпочинається 24 березня 1993 року. Першою назвою банку було ТОВ "Комерційний банк сприяння споживачам «Віто», а його офіс розташовувався у Києві. Протягом наступних років банк кілька разів змінював назву:

- 1996 рік: банк став «Київінвестбанком».
- 1998 рік: банк отримав статус акціонерного комерційного банку та назву АКБ «Київінвестбанк».

Ключовий етап в історії банку відбувся у 2001 році. Тоді банк увійшов до складу міжнародної банківської групи Альфа-Груп та змінив назву на ЗАТ «Альфа-Банк». Цей ребрендинг став початком нового етапу розвитку, орієнтованого на міжнародні стандарти та розширення спектру послуг. У тому ж році банк став учасником системи SWIFT та асоційованим членом системи Visa. У наступні роки Альфа-Банк Україна активно розвивався, трансформуючись в універсальний банк з сильною присутністю як у корпоративному, так і в роздрібному сегментах. Банк нарощував мережу відділень по всій Україні та розширював лінійку продуктів і послуг.

Важливими подіями в історії банку були:

- 2006 рік: російський «Альфа-Банк» продав свою частку в українській установі компанії АВН Ukraine Limited.
- 2009 рік: банк змінив організаційно-правову форму на ПАТ «Альфа-Банк».
- 2016-2019 роки: група АВНН провела консолідацію своїх українських активів, об'єднавши Альфа-Банк та Укрсоцбанк, що призвело до створення одного з найбільших приватних банків країни.

- 2021 рік: НБУ включив Альфа-Банк Україна до переліку системно важливих банків України.

У 2022 році було прийнято рішення про відмову від бренду "Альфа-Банк" у зв'язку з репутаційними ризиками, спричиненими російським походженням материнської компанії. Банк провів ребрендинг та змінив юридичну назву на АТ «Сенс Банк». Новий бренд був розроблений з акцентом на українську ідентичність, використовуючи елементи українського шрифтового дизайну.

У липні 2023 року відбулася націоналізація Сенс Банку. Міністерство фінансів України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб уклали договір купівлі-продажу 100% акцій банку. Це рішення було прийнято у зв'язку із санкціями, накладеними на його колишніх акціонерів. До моменту націоналізації Сенс Банк був одним з провідних українських банків, що входив до ТОП-10 фінансових установ країни за обсягом активів. Банк характеризувався як універсальна фінансова установа, яка надавала широкий спектр послуг для різних категорій клієнтів:

- для фізичних осіб: кредитні картки та кредити готівкою; депозитні рахунки; платежі та перекази; пакети банківських послуг; онлайн-сервіси та мобільний додаток Sense SuperApp; військові облігації; купівля та продаж валюти;

- малий та середній бізнес: кредитування (включаючи овердрафт); лізинг; торговий та інтернет-еквайринг; розрахунково-касове обслуговування;

- корпоративний бізнес: фінансування (проектне, торгове тощо); управління коштами; розміщення коштів; документарні операції;

- фінансові інститути: кореспондентські рахунки; міжбанківські операції.

Ключовими характеристиками діяльності АТ «Сенс Банк» є:

- розгалужена мережа (банк мав значну кількість відділень по всій території України, забезпечуючи доступність своїх послуг для широкого кола клієнтів);

- активний розвиток цифрових каналів (мобільний додаток Sense SuperApp користувався популярністю серед клієнтів, надаючи широкий спектр

онлайн-послуг та цілодобову підтримку. Банк активно інвестував у розвиток цифрових технологій);

- участь у важливих державних програмах (банк брав участь у програмах підтримки бізнесу та населення);
- включення до переліку системно важливих банків: (це підкреслювало його значущість для фінансової стабільності країни);
- орієнтація на клієнта (банк прагнув надавати якісні та зручні послуги, адаптуючись до потреб різних сегментів клієнтів).

Незважаючи на зміну власника та назви, банк продовжує свою діяльність, залишаючись одним з ключових гравців на фінансовому ринку України. Націоналізація стала новим етапом в його історії.

Майнове та фінансове забезпечення діяльності АТ «Сенс Банк» відображається у відповідних формах фінансової звітності, а саме:

- Звіті про фінансовий стан (Балансі) (Додаток Б);
- Звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіті про фінансові результати) (Додаток В);
- Звіті про зміни у власному капіталі (Звіті про власний капітал) (Додаток Г);
- Звіті про рух грошових коштів за прямим методом (Додаток Д).

Використання даних зазначених звітів дозволило сформувати таблиці динаміки активів банку, його зобов'язань, капіталу, фінансових результатів та руху грошових коштів за 2022-2024 роки (таблиці 2.3 – 2.7). Так, за даними додатку Б проаналізовано динаміку вартості та складових активів АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр. у абсолютних і відносних величинах (таблиця 2.3).

Як видно з даних таблиці 2.3, обсяг активів АТ «Сенс Банк» у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшився на 32300,5 мрн грн або на 43,0%, а у 2024 році порівняно з 2023 роком вони ще більшилися на 16248,6 млн грн або на 15,0%. У 2023 році відбулося значне збільшення суми грошових коштів та їх еквівалентів, яке склало 26283,8 млн грн або 144,8%.

Таблиця 2.3 – Динаміка вартості та складових активів АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр.

Активи	Значення показників, млн грн			Зміни в абсолютні величині до попереднього року (млн грн)		Приріст (спад) до попереднього року, %	
	2022р.	2023р.	2024р.	5	6	7	8
Грошові кошти та їх еквіваленти	18154,3	44438,1	35996,7	26283,8	(8441,4)	144,8%	(19,0%)
Кредити та заборгованість банків	2025,9	4179,2	6427,6	2153,3	2248,4	106,3%	54,0%
Кредити та заборгованість клієнтів	42663,1	32858,6	42577,1	(9804,5)	9718,5	(23,0%)	30,0%
Інвестиції в цінні папери	4187,4	18732,9	30616,6	14545,5	11883,7	347,4%	63,0%
Похідні фінансові активи	20,3	0	1,8	(20,3)	1,8	(100,0%)	100,0%
Інвестиційна нерухомість	542,7	1229,9	1188,9	687,2	(41,0)	126,6%	(3,0%)
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	12,0	0	194,1	(1,9)	194,1	(95,7%)	0
Відстрочений податковий актив	583,2	119,9	96,7	(463,3)	(23,2)	(79,4%)	(19,0%)
Основні засоби та нематеріальні активи	3927,5	3362,4	3360,3	(565,0)	(2,1)	(14,4%)	0%
Інші активи	2767,1	2535,2	3244,0	(231,9)	313,7	(8,4%)	269,0%
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	292,0	9,7	10,7	(282,4)	1,0	(96,7%)	10,0%
Загальні активи	75165,5	107465,9	123714,5	32300,5	16248,6	43,0%	15,0%

Складено за даними Додатка Б

Також цей рік відзначається зростанням за такими статтями активів, як: "Кредити та заборгованість банків" (2153,3 млн грн або 106,3%); "Інвестиції в цінні папери" (14545,5 млн грн або 347,4%); "Інвестиційна нерухомість" (687,2 млн грн або 126,6%). У 2024 році активи збільшилися за рахунок зростання обсягів за такими статтями, як: «Кредити та заборгованість банків» (2248,4 млн грн або 54%); «Кредити та заборгованість клієнтів» (9718,5 млн грн або 30,0%); «Інвестиції в цінні папери» (11883,7 млн грн або 63,0%). При цьому, значне

річне зменшення активів банку у 2023 році спостерігається за статтею «Кредити та заборгованість клієнтів» (9804,5 млн грн або 23,0%). У 2024 році значного зменшення зазнали активи банку за такою статтею, як «Грошові кошти та їх еквіваленти» (8441,4 млн грн або 19,0%).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що зростання активів АТ «Сенс Банк» є багатогранним відображенням його сили, динаміки та потенціалу для подальшого розвитку. Це позитивний знак як для самого банку, так і для його клієнтів, інвесторів та економіки в цілому. Адже, зростання активів дозволяє банку видавати більше кредитів підприємствам та населенню. Це стимулює економічне зростання, оскільки бізнес отримує фінансування для розвитку, а люди – для задоволення своїх потреб. Банк також може збільшувати свої інвестиції в різні проекти, що приносить прибуток і сприяє диверсифікації його портфеля.

Критично важливою складовою діяльності будь-якого банку є його зобов'язання. Вони є джерелом коштів, які банк залучає для фінансування своїх активних операцій (видачі кредитів, інвестицій тощо). Без зобов'язань банк не може функціонувати. Результати аналізу динаміки статей Звіту про фінансовий стан, що відносяться до зобов'язань АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр. (Додаток Б) представлено у таблиці 2.4.

З таблиці 2.4 видно, що обсяг зобов'язань АТ "Сенс Банк" змінюється з року в рік. Так, зобов'язання у 2023 році зросли на 1128 3,0 млн грн або 4%,5 порівняно з 2022 роком та у 2024 році вони залі зросли на 14443,5 млн грн або 15,0% порівняно з 2023 роком. Зростання зобов'язань банку у аналізованому періоді пов'язане із збільшенням обсягів залучення коштів від клієнтів. Так, за 2022-2023 рік вони зросли на 33779,4 млн грн або на 55,8%, а за 2023-2024 роки вони ще зросли на 12796, млн грн або 14,0%.

Зростання депозитів клієнтів (як фізичних, так і юридичних осіб) є прямим свідченням довіри до банку. Якщо люди та компанії активно розміщують свої кошти в банку, це означає, що вони вважають його надійним,

стабільним та привабливим для заощаджень. Це, в свою чергу, зміцнює репутацію банку на ринку.

Таблиця 2.4 – Динаміка розміру та складових зобов'язань АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр.

Статті балансу	Значення показників, млн грн			Зміни в абсолютні величині до попереднього року (млн грн)		Приріст (спад) до попереднього року, %	
	2022р.	2023р.	2024р.	5	6	7	8
Кошти, що отримані від Національного банку України	3279,4	0	0	(3279,4)	0	(100,0%)	0
Кошти банків	30,7	24,6	25,2	(6,1)	0,6	-20,0%	3%
Кошти клієнтів	60547,0	94326,4	107122,4	33779,4	12796,0	55,8%	14%
Похідні фінансові зобов'язання	833,8	0,3	0,8	(833,5)	0,5	-100,0%	185%
Боргові цінні папери, емітовані банком	1,8	0	0	(1,8)	0	(100,0%)	0
Інші залучені кошти	0	6,8	662,8	6,8	656,0	100%	0
Резерви за зобов'язаннями	198,9	433,1	587,3	234,2	154,2	117,7%	36%
Інші зобов'язання	2183,7	2737,5	2844,8	553,8	107,3	25,4%	4%
Субординований борг	1961,4	0	0	(1961,4)	0	(100,0%)	0
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0,1	839,4	1568,1	839,3	728,7	749324,1%	87%
Зобов'язання групи вибуття	11,6	11,6	11,7	0	0,1	0	1%
Усього зобов'язань	69048,4	98379,5	112823,0	29331,1	14443,5	42,5%	15%

Складено за даними Додатка Б

Варто відмітити, що у 2023 та 2024 роках банк не мав у складі зобов'язань коштів, що отримані від Національного банку України та субординованого боргу.

Результати аналізу динаміки статей Звіту про фінансовий стан, що відносяться до власного капіталу АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр. (додаток Б) представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5– Динаміка складових капіталу АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр.

Складові власного капіталу	Значення показників, млн грн			Зміни в абсолютні величині до попереднього року		Приріст (спад) до попереднього року, %	
	2022р.	2023р.	2024р.	(млн грн)			
1	2	3	4	5	6	7	8
Статутний капітал	28726,2	28726,2	28726,2	0	0	0	0
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	2367,6	2367,6	2367,6	0	0	0	0
Резервні та інші фонди банку	1868,4	1868,4	1,8684	0	0	0	0
Резерви переоцінки	347,6	612,1	655,5	264,5	43,4	76,1%	7%
Непокритий збиток	(27192,7)	(24487,9)	(22726,1)	2704,9	1761,7	(9,9%)	(7%)
Усього власного капіталу	6117,0	9086,4	10891,5	2969,4	1805,1	48,5%	20%

Складено за даними Додатків Б і Г .

Аналіз даних таблиці 2.5 також свідчить про щорічне зростання власного капіталу банку. Так, у 2023 році порівняно з 2022 роком власний капітал зріс на 2969,4 млн грн або на 48,%, а у 2024 році порівняно з 2023 роком він зріс на 10891,5 млн грн або на 20,0%. Водночас відмічається той факт, що протягом аналізованого періоду, як негативний фактор, що вплинув на зменшення загального обсягу власного капіталу банку, спостерігається наявність суттєвих нерозкритих збитків у його структурі. Так, у 2022 році їх розмір становив 27192,7 млн грн, у 2023 році – 24487,9 млн грн та у 2024 році – 22726,1 млн грн. Вагомим позитивом все ж є скорочення непокритих збитків, яке за

аналізований період склало 4466,6 млн грн або 16,43%. Зазначимо, що за 2022-2024 роки залишались незмінними розміри таких складових власного капіталу АТ «Сенс-Банк», як:

- статутний капітал (28726, 2 млн грн);
- емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами (2367,6 млн грн);
- резервні та інші фонди банку (1868,4 млн грн).

Аналіз динаміки фінансових результатів діяльності АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр. представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка фінансових результатів діяльності АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр.

У мільйонах гривень

Показники	Рік			Відхилення (+,-)		
	2022	2023	2024	2023 від 2022	2024 від 2022	2024 від 2023
1	2	3	4	5	6	7
Процентні доходи	11739,9	11118,4	14664,5	(621,5)	2924,6	3546,1
Процентні витрати	(4687,0)	(7343,6)	(5643,9)	(956,8)	(956,9)	(1699,7)
Чистий процентний дохід	7052,8	5474,5	7320,9	(1578,3)	268,1	1846,4
Комісійні доходи	4318,8	4692,4	4525,0	373,6	206,2	(167,4)
Комісійні витрати	(1476,4)	(2347,7)	(2359,1)	(871,3)	(882,7)	(11,4)
Чистий комісійний дохід	2842,4	2344,7	2165,9	(497,7)	(676,5)	(178,8)
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	(12249,8)	(2206,0)	178,5	10043,8	12428,3	2384,5
Інші операційні доходи	732,0	4525,0	4525,0	2549,0	3793	(167,4)
Адміністративні витрати	(291,3)	(2347,7)	(2359,1)	291,3	(2650,4)	(11,4)
Прибуток до оподаткування	(6908,6)	3899,6	3737,6	10808,2	10646,2	(162,0)
Витрати на податок на прибуток	(201,6)	(1195,2)	(1975,8)	(993,6)	(1774,2)	(780,6)
Прибуток за рік	(7110,2)	2704,4	1761,7	9814,5	8871,9	(942,6)
Співвідношення видатків до доходів	48,3%	44,5%	62%	(3,8)	(47,68)	13,7
Процентний спред	7,5%	7,5%	6,5%	0	(1)	(1)
ROA	(7,5%)	3,2%	1,6%	10,7	(1,6)	9,1
ROE	(66,4%)	29,8%	15,3%	96,2	(14,5)	81,7

Складено за даними Додатку В.

Дані таблиці свідчать, що банк у 2022 році мав від'ємний фінансовий результат своєї діяльності, тобто мав збиток у сумі 7110,2 млн грн. Однак, у 2023 році ситуація різко змінилась, і банк продемонстрував позитивну фінансову результативність (2704,4 млн грн), яка відмічена, хоча і із зменшенням, і у 2024 році (1761,7 млн грн). Негативний вплив на фінансовий результат діяльності банку у 2022 році справило різке чисте зменшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів, що становило 12249,8 млн грн. У складі чистих доходів банку виокремлюються такі їх види, як чисті процентні доходи та чисті комісійні доходи. У 2022-2024 роках ці доходи мають додатне значення. При цьому за аналізований період чисті процентні доходи банку зросли на 268,1 млн грн. А от чистий комісійний дохід мав негативну тенденцію до зменшення (у 2023 році він скоротився порівняно із 2022 роком на 497,7 млн грн та у 2024 році порівняно із 2023 роком на 178,8 млн грн). Співвідношення витраток банку до його доходів є досить високим і становить у 2022 році 48,3%, у 2023 році 44,5% і у 2024 році 62,0%. Позитивною тенденцією є зниження цього коефіцієнта у 2023 році, яке свідчить про те, що банк став ефективніше управляти своїми витратами відносно отримуваних доходів. Різке зростання співвідношення до 62,0% у 2024 році викликає серйозне занепокоєння і вказує на значне погіршення фінансової ефективності банку. Таким чином, у 2024 році банк зіткнувся із суттєвими викликами у сфері управління витратами та доходами, що вимагає негайної уваги.

Що ж стосується показників ROA та ROE, відмітимо, що ці показники є ключовими метриками рентабельності банку, які відображають, наскільки ефективно банк використовує свої активи та власний капітал для генерування прибутку. Значення ROA (7,5%) означає, що банк отримав збиток у розмірі 7,5% від своїх активів, що свідчить про значні фінансові проблеми в цей період. Показник 3,2% є суттєвим покращенням порівняно з попереднім роком. Це означає, що банк почав отримувати прибуток з активів, і його діяльність стала

прибутковою. Для банків ROA в діапазоні 1-2% часто вважається хорошим, тому 3,2% є досить позитивним результатом. Показник 1,6% свідчить про зменшення рентабельності активів порівняно з попереднім роком. Хоча це все ще позитивне значення (прибуток є), воно вказує на можливе уповільнення або погіршення ефективності використання активів.

Значення ROE (66,4%) вказує на значний збиток відносно власного капіталу, що може свідчити про суттєві втрати капіталу або навіть загрозу банкрутства у цей період. У 2023 році спостерігається надзвичайно сильне відновлення, адже ROE 29,8% – це дуже високий показник рентабельності власного капіталу для банку, що свідчить про високу віддачу на інвестований капітал. Це вказує на успішне відновлення прибутковості. Загалом, ROE від 15% і вище вважається дуже добрим для банків. Хоча у 2024 році спостерігається зниження ROE порівняно з попереднім роком, однак, 15,3% все ж хорошим показником. Він перевищує стандартні очікування для банківської галузі та свідчить про те, що банк продовжує ефективно використовувати капітал акціонерів для отримання прибутку.

Таким чином, банк успішно подолав складний період збитковості і демонструє загалом високий рівень рентабельності, незважаючи на незначне зниження у останньому періоді. Здатність до такого швидкого відновлення свідчить про міцність його бізнес-моделі та ефективність менеджменту.

Одним з найважливіших інструментів для розуміння його фінансового здоров'я, ліквідності та платоспроможності є аналіз руху грошових коштів банку. Так, динаміка руху грошових коштів АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр. наведена в таблиці 2.7.

Дані таблиці 2.7 дають змогу зробити висновки про те, що:

- 2022 рік відзначається чистими негативними змінами грошових потоків, що становлять (13002) млн грн, що вказує на значне зменшення грошових коштів банку. Це відповідає зменшенню грошових коштів на кінець року з 31150,2 млн грн до 18148,6 млн грн;

Таблиця 2.7 – Динаміка руху грошових коштів АТ «Сенс Банк» за 2022-2024 рр.

Вид діяльності банку	Значення показників, млн грн			Зміни в абсолютні величині до попереднього року		Приріст (спад) до попереднього року, %	
	2022р.	2023р.	2024р.	(млн грн)		7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
Грошові кошти від операційної діяльності							
Процентні доходи, що отримані	10288,8	11187	13509,9	898,2	2322,9	8,73	20,76
Процентні витрати, що сплачені	(4699,6)	(5140)	(7434,8)	(440,4)	(2294,8)	9,37	44,65
Комісійні доходи, що отримані	4059,6	4751	4532,1	691,4	(218,9)	17,03	(4,61)
Комісійні витрати, що сплачені	1476,3	2347,9	(2358,4)	871,6	(4706,3)	59,04	(200,45)
Дохід від операцій за наданими кредитами	37,9	0,8	12,3	(37,1)	11,5	(97,89)	1437,50
Реалізований результат операцій з похідними фін. інструментами	(271,1)	(169,3)	(9,3)	101,8	160	(37,55)	(94,51)
Результат операцій з іноземною валютою	1082,5	700,1	526,3	(382,4)	(173,8)	(35,33)	(24,83)
Інші отримані операційні доходи	764,4	465,1	332,6	(299,3)	(132,5)	(39,15)	(28,49)
Виплати на утримання персоналу, сплачені	(3343,3)	(2569,9)	(3005,5)	773,4	(435,6)	(23,13)	16,95
Адміністративні та інші операційні витрати, сплачені	(2175)	(956,4)	(2045,2)	1218,6	(1088,8)	(56,03)	113,84
Податок на прибуток, сплачений	(1,6)	(1021,2)	(1432,4)	(1019,6)	(411,2)	63725,0	40,27
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях	(27648)	34994,1	964,8	62642,3	(34029)	(226,57)	(97,24)
Грошові кошти, що отримані (вико ристані) від операційної діяльності	(23382)	39893,5	3592,2	63275,3	(36301)	(270,6)	-91,00
Грошові кошти від інвестиційної діяльності							
Продаж інвестиційної нерухомості	39,3	0	(3736)	(39,3)	(3736)	(100,0)	(100,0)
Придбання цінних паперів	(8153,2)	(30451)	(39772)	(22298)	(9320,7)	273,49	30,61
Продаж цінних паперів	16919,3	16642,9	28136,7	(276,4)	11493,8	(1,63)	69,06
Дивіденди отримані	4,7	0	0	(4,7)	0	(100,0)	0
Придбання основних засобів та нематеріальних активів	(347)	(367,7)	(999,3)	(20,7)	(631,6)	5,97	171,77

Кінець таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Грошові кошти, що отримані (вико ристані) від інвестиційної діяльності	8463,4	(14176)	(12639)	(22639)	1536,9	(267,5)	(10,84)
Грошові кошти від фінансової діяльності							
Залучення інших залучених коштів	*	6,8	661,1	*	654,3	*	9622,06
Погашення інших залучених коштів	*	0	(7,4)	*	(7,4)	*	(7,4)
Погашення зобов'язань з оренди	(132,6)	(135,8)	(151,5)	(3,2)	(15,7)	2,41	11,56
Грошові кошти, що отримані (використані) від фінансової діяльності	(132,6)	(135,8)	505,2	(3,2)	641	2,41	(472,02)
Вплив змін офіційного курсу на грошові кошти	2049,5	274,7	537,3	(1774,8)	262,6	(86,6)	95,60
Чисті зміни грошових коштів	(13002)	25863,4	(8007,2)	38865	(33871)	(298,92)	(130,96)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	31150,2	18148,6	44012,0	(13002,0)	25863,4	(41,74)	142,51
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	18148,6	44012	36004,8	25863,4	(8007,2)	142,51	(18,19)

Складено за даними Додатку Д.

- у 2023 році відбувся різкий перехід до позитивного чистого грошового потоку – 25863.4 млн грн. Це значне покращення, яке призвело до зростання грошових коштів на кінець року до 44012.0 млн грн. Це може бути результатом активного залучення коштів або ефективного управління операційною діяльністю;

- 2024 рік знову демонструє значне зменшення чистого грошового потоку – (8007.2) млн грн, що призвело до зниження грошових коштів на кінець року до 36004.8 млн грн. Це вказує на те, що банк у 2024 році витрачав більше, ніж залучав.

Грошові кошти від операційної діяльності (чистий результат) демонструють відтік у 2022 році ((23382) млн грн), значний приплив у 2023 році (39893,5 млн грн) і різке зниження припливу у 2024 році до 3592,2 млн грн. Це відображає загальну ефективність операційної діяльності та її вплив на

ліквідність. Грошові кошти від інвестиційної діяльності також відображають позитивний потік у 2022 році (8463,4 млн грн), який перетворився на значний відтік у 2023 році ((14176) млн грн) та 2024 році ((12639) млн грн), що вказує на те, що банк у 2023-2024 роках був чистим інвестором, тобто витрачав більше на інвестиції, ніж отримував від їх продажу. Грошові кошти від фінансової діяльності мають негативний потік у 2022-2023 роках (відповідно (132,6) млн грн та (135,8) млн грн) змінився на значний позитивний потік у 2024 році (505,2 млн грн). Це свідчить про успішне залучення нових коштів у 2024 році, що компенсувало відтоки. Загалом, АТ «Сенс Банк» у 2023 році демонстрував значне покращення грошових потоків, але у 2024 році зіткнувся з викликами, що призвели до значного відтоку грошових коштів, попри зростання процентних доходів. Це вимагає детального аналізу причин такого відтоку, особливо у контексті змін в операційних активах та зобов'язаннях, а також управління витратами.

Необхідно відмітити, що валютні операції є важливою складовою діяльності АТ «Сенс Банк», що надаються як фізичним, так і юридичним особам. Банк пропонує широкий спектр послуг, пов'язаних з іноземною валютою, для задоволення різноманітних потреб своїх клієнтів [2] (рисунок 2.4).

Для фізичних осіб банк здійснює такі основні валютні операції:

- купівля та продаж готівкової іноземної валюти. Клієнти можуть купувати та продавати долари США, євро та інші валюти в касах відділень банку за встановленим курсом;

- обмін валют в мобільному додатку Sense SuperApp. Зручна функція в мобільному додатку дозволяє здійснювати обмін між різними валютами (USD, EUR, UAH) онлайн за вигідним курсом. Можлива миттєва купівля/продаж або розміщення коштів на депозит з метою обміну за кращим курсом у майбутньому;

- відкриття та обслуговування валютних рахунків. Клієнти можуть відкривати поточні та депозитні рахунки в іноземній валюті (долари США, євро та ін.). На валютні кошти нараховуються відсотки згідно з умовами депозиту;

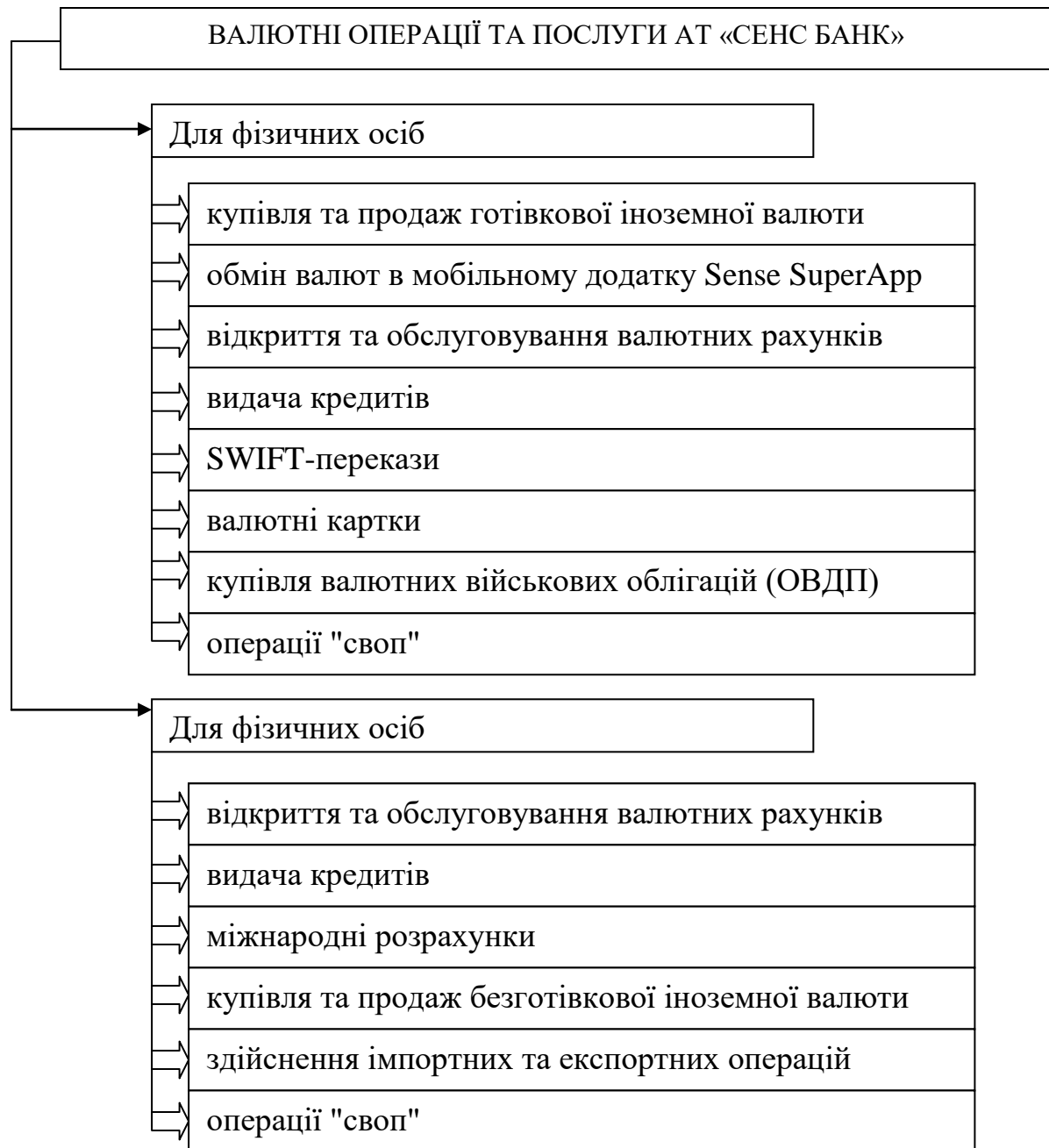

Рисунок 2.4 – Валютні операції, що надаються АТ «Сенс Банк» різним категоріям клієнтів

Складено автором за [2].

- SWIFT-перекази. Банк здійснює міжнародні перекази коштів в іноземній валюті через систему SWIFT як для відправки коштів за кордон, так і

для отримання переказів з-за кордону. Для здійснення переказу необхідно мати відкритий валютний рахунок та знати SWIFT-реквізити отримувача;

- валютні картки: Клієнти можуть оформити валютні платіжні картки (в рамках пакетів White, Black, Graphite), що дозволяють здійснювати розрахунки за кордоном та онлайн, а також знімати готівку в банкоматах;

- купівля валютних військових облігацій (ОВДП). У мобільному додатку Sense SuperApp фізичні особи-резиденти України можуть придбавати державні військові облігації, номіновані в доларах США та євро;

- операції «своп». Банк пропонує фізичним особам здійснювати валютні операції на умовах "своп" – отримання гривні під заставу іноземної валюти з наступним зворотним обміном. Це допомагає клієнтам управляти валютними ризиками.

Для юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (ФОП) АТ «Сенс Банк» пропонує такі валютні операції:

- відкриття та обслуговування валютних рахунків. Юридичні особи та ФОП можуть відкривати рахунки в різних іноземних валютах для ведення зовнішньоекономічної діяльності;

- міжнародні розрахунки. Банк забезпечує проведення платежів в іноземній валюті за експортно-імпортними контрактами через кореспондентські рахунки та систему SWIFT;

- купівля та продаж безготівкової іноземної валюти. Клієнти можуть здійснювати купівлю та продаж валюти на міжбанківському валютному ринку України. Для великих сум (від 50 тис. дол. США в еквіваленті) можуть пропонуватися індивідуальні курси;

- здійснення імпортних та експортних операцій. Банк надає підтримку клієнтам у проведенні валютних операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, включаючи валютний контроль;

- операції «своп». Юридичні особи також можуть використовувати інструмент "своп" для управління валютними ризиками та отримання гривневих коштів під заставу валюти;

- торговий та інтернет-еквайринг у валюті. Для підприємств, що здійснюють продаж товарів або послуг в іноземній валюті, банк пропонує послуги еквайрингу;

- операції з валютними цінностями. Банк здійснює неторговельні операції з валютними цінностями відповідно до законодавства України.

Відмітимо, що АТ «Сенс Банк», як і багато інших банків досить активно здійснюють валютні операції щодо відкриття вкладів клієнтів в іноземній валюті. Так, вклади фізичних осіб, які відкриті у банку коливаються у таких діапазонах:

- вклади до 10 грн;
- вклади від 10 до 200 000 грн;
- вклади від 200 000 до 400 000 грн;
- вклади від 400 000 до 600 000 грн;
- вклади понад 600 000 грн.

Динаміка вкладів фізичних осіб за діапазонами вкладів в іноземній валюті на початок 2023-2025 років представлена в таблиці 2.8. За даними таблиці 2.8 спостерігається невелике зростання кількості вкладів у 2024 році порівняно з 2023 роком (з 289806 до 293137 приріст на 1,15%), але значне падіння у 2025 році (до 282323 спад на 10814 або 1,14% порівняно з 2024 роком). Це свідчить про те, що загальна кількість рахунків з іноземною валютою зменшується. Сума вкладів демонструє стабільне зростання з 2023 по 2024 рік (з 22615655 тис. грн до 25040617 тис. грн, приріст на 10,72%). У 2025 році спостерігається невелике зниження суми вкладів (до 24944113 тис. грн, спад на 96504 тис. грн або 9,68% порівняно з 2024 роком), що може свідчити про стабілізацію або незначне відтоку капіталу в іноземній валюті. Таким чином за вкладами фізичних осіб в іноземній валюті спостерігається чітка тенденція до концентрації іноземної валюти у великих вкладників, так як категорія "Вклади понад 600000 грн" є єдиною, що демонструє постійний приріст як за кількістю, так і за сумою.

Таблиця 2.8 – Динаміка вкладів фізичних осіб за діапазонами вкладів в іноземній валюті на початок 2023-2025 років

Діапазони вкладів в іноземній валюті	На 01.01			Зміни в абсолютні величині до попереднього року		Приріст (спад) до попереднього року, %	
	2023 р.	2024 р.	2025 р.	5	6	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього вклади в іноземній валюті:							
кількість	289806	293137	282323	3331	-10814	1,15	1,14
сума вкладів, тис. грн	22615655	25040617	24944113	2424962	-96504	10,72	9,68
Вклади до 10 грн							
кількість	204717	205286	204411	569	-875	0,28	0,28
сума вкладів, тис. грн	18	17	15	-1	-2	-5,56	-5,88
Вклади від 10 до 200 000 грн							
кількість	67783	65240	57761	-2543	-7479	-3,75	-3,90
сума вкладів, тис. грн	2981337	2664674	2160709	-316663	-503965	-10,62	-11,88
Вклади від 200 000 до 400 000 грн							
кількість	9626	12013	9571	2387	-2442	24,80	19,87
сума вкладів, тис. грн	2729936	3323274	2691516	593338	-631758	21,73	17,85
Вклади від 400 000 до 600 000 грн							
кількість	2629	4285	4103	1656	-182	62,99	38,65
сума вкладів, тис. грн	1272045	2055718	1967546	783673	-88172	61,61	38,12
Вклади понад 600 000 грн							
кількість	5051	6313	6477	1262	164	24,99	19,99
сума вкладів, тис. грн	15632319	16996934	18124327	1364615	1127393	8,73	8,03

Складено за даними [24].

Зростання великих вкладів може бути позитивним фактором для стабільності банківської системи, оскільки це свідчить про довіру великих інвесторів. Однак одночасний відтік коштів з середніх вкладів може вказувати на певні виклики для залучення широкої бази вкладників. Категорія "Вклади від 10 до 200000 грн" показує стійке зменшення кількості та суми вкладів, що є найбільш значним відтоком серед усіх категорій. Категорія "Вклади від 200000 до 400000 грн" мала значний приріст у 2024 році, але потім різкий спад у 2025 році, що може вказувати на спекулятивний характер цих вкладів або короткострокову привабливість. Незважаючи на зростання загальної суми вкладів до 2024 року, у 2025 році спостерігається зменшення як загальної кількості вкладів, так і незначний спад загальної суми. Це може бути результатом закриття дрібних та середніх рахунків, або переведення коштів в інші фінансові інструменти чи інші валюти.

Також в АТ «Сенс Банк» активно здійснюються валютні операції щодо надання кредитів фізичним та юридичним особам (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка кредитів, наданих фізичним та юридичним особам у іноземній валюті АТ «Сенс Банк» у 2022-2024 роках

Позичальники	Суми заборгованості за кредитами в іноземній валюті, млн грн			Зміни в абсолютні величині до попереднього року		Приріст (спад) до попереднього року, %	
	2022р.	2023р.	2024р.	(млн грн)		7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
Фізичні особи, у тому числі ФОП	7010,0	7204,8	8241,4	194,8	1036,6	2,78	14,39
Юридичні особи [крім банків, бюджетних установ та компаній спеціального призначення (SPE)]	7489,8	10786,8	8646,1	3297,0	(2140,7)	44,02	(19,85)
Банки	3356,3	5452,3	7516,9	2096,0	2064,6	62,45	37,87

Складено за даними [26].

Як свідчать дані таблиці 2.9 у 2023 році суми кредитів, що були надані АТ «Сенс Банк» фізичним та юридичним особам, а також банкам в іноземній валюті зросли. Так, зросли у 2023 році валютні кредити:

- фізичним особам, в т.ч. ФОП на 194,8 млн або на 2,78%;
- юридичним особам на 3297,0 млн грн або на 44,02%;
- банкам на 2096,0 млн грн або на 62,45%.

У 2024 році продовжилось зростання сум наданих кредитів в іноземній валюті для фізичних осіб на 1036,6 млн грн або на 14,39% та наданих банкам на 2064,6 млн грн або на 37,87%. Що ж стосується юридичних осіб, то суми наданих їм валютних кредитів у 2024 році зменшились на 2140,7 млн грн або на 19,85%.

В таблиці 2.10 представлено дані щодо динаміки кредитів наданих суб'єктам господарювання в іноземній валюті за видами економічної діяльності АТ «Сенс Банк» у 2022-2024 роках.

Таблиця 2.10 – Динаміка кредитів, наданих суб'єктам господарювання в іноземній валюті за видами економічної діяльності АТ «Сенс Банк» у 2022-2024 роках

Вид економічної діяльності	Залишки коштів за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, млн грн				Залишки коштів за непрацюючими кредитами, наданими суб'єктам господарювання, млн грн			
	Роки			Зміна 2024 р. до 2022 р.	Роки			Зміна 2024 р. до 2022 р.
	2022	2023	2024		2022	2023	2024	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інше (для фіз. осіб (у т. ч. суб'єктів незалежної проф. діяльності) та нерезидентів)	401,7	374,3	367,1	-34,6	401,7	374,3	260,1	-141,6
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	2841	2351,7	2439,7	-401,3	280,9	306,5	308,7	27,8
Добування сировини нафти та природного газу	2128,7	1804	1775,5	-353,2	0	0	0	0
Добування металевих руд	368,4	761,2	842,1	473,7	0	0	0	0
Виробництво харчових продуктів	2153,6	815	917,8	-1235,8	13,1	76,1	14,6	1,5
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів	39,3	41,4	47,4	8,1	36,2	39,7	47,4	11,2
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	18,3	0	25,9	7,6	0	0	0	0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	10,4	11,9	0	-10,4	10,4	11,9	0	-10,4
Виробництво гумових і пластмасових виробів	7,3	7,6	22,9	15,6	7,4	7,7	6,1	-1,3
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	1054,8	1054,4	983,7	-71,1	0	542,8	455,9	455,9
Виробництво електричного устаткування	3,2	3,7	4,6	1,4	3,2	3,7	4,6	1,4

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	1555,9	1329,6	0	-1555,9	1555,9	1329,6	0	-1555,9
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	15,3	8,2	0	-15,3	3,5	3,9	4,6	1,1
Виробництво меблів	34,4	18,8	2,1	-32,3	0	0	0	0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3235,3	3029,9	2912,4	-322,9	0	0	0	0
Будівництво будівель	3	3,3	3,9	0,9	3	3,3	3,9	0,9
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортним і засобами та мотоциклами, їх ремонт	166,6	70,7	110,2	-56,4	129,8	0	0	-129,8
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортним і засобами та мотоциклами	4003,5	4205,1	5173,6	1170,1	250,8	1292,2	1234,7	983,9
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортним і засобами та мотоциклами	237,3	0,7	291	53,7	0,8	0,7	0,8	0
Наземний і трубопровідний транспорт	17,3	19,9	131,6	114,3	17,3	19,9	22	4,7
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	60,7	63,6	65,6	4,9	0	0	0	0
Тимчасове розміщування	0	6,4	4,1	4,1	0	0	0	0
Діяльність із забезпечення стравми та напоями	4	0	0	-4	4	0	0	-4
Телекомунікації (електрозв'язок)	490,9	0	0	-490,9	0	0	0	0
Надання фін. послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	177	22,3	70,4	-106,6	0	22,3	0	0

Кінець таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Операції з нерухомим майном	7670,3	7065,1	7831,4	161,1	2971,6	5536,2	6019,4	3047,8
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	0	0	0,7	0,7	0	0	0	0
Наукові дослідження та розробки	19,7	0	9,1	-10,6	0	0	0	0
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку	0,4	0,5	0,4	0	0,4	0,5	0,4	0
Обслуговування будинків і територій	9	12,7	0	-9	9	12,7	0	-9
Разом	26727,3	23082	24033,2	-2694,1	5699	9584	8383,2	2684,2

Складено за даними [25].

За даними таблиці 2.10 можна констатувати, що загальний обсяг кредитів, наданих суб'єктам господарювання АТ «Сенс Банк», скоротився з 26727,3 млн грн у 2022 році до 24033,2 млн грн у 2024 році, що становить зменшення на 2694,1 млн грн (-10.1%). Це свідчить про загальне зниження кредитної активності або зменшення потреби суб'єктів господарювання у позикових коштах, або ж про їх активне погашення. Найбільші обсяги валютних кредитів, які надано банком, зосереджені в таких видах діяльності:

- операції з нерухомим майном: 7831,4 млн грн у 2024 році. Цей сектор також продемонстрував незначне зростання залишків на 161,1 млн грн (+2.1%) за аналізований період;

- оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами: 5173,6 млн грн у 2024 році. Цей сектор є лідером за зростанням залишків кредитів, збільшившись на 1170,1 млн грн (+29.2%) з 2022 року;

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря: 2912,4 млн грн у 2024 році, хоча за період спостерігалось зниження на 322,9 млн грн (-10.0%);

- сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг: 2439,7 млн грн у 2024 році зі зменшенням на 401,3 млн грн (-14.1%);
- добування сирової нафти та природного газу: 1775,5 млн грн у 2024 році зі зменшенням на 353,2 млн грн (-16.6%).

Крім того, спостерігається значне скорочення залишків валютних кредитів АТ «Сенс Банк» за такими видами економічної діяльності, як:

- виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.: повне зникнення кредитів (з 1555,9 млн грн до 0);
- виробництво харчових продуктів: зменшення на 1235,8 млн грн (-57,4%);
- телекомунікації (електрозв'язок): повне зникнення кредитів (з 490,9 млн грн до 0).

Також загальна сума непрацюючих кредитів зросла з 5699 млн грн у 2022 році до 8383,2 млн грн у 2024 році, що становить збільшення на 2684,2 млн грн (+47.1%). Це викликає занепокоєння, оскільки свідчить про погіршення якості кредитного портфеля банків або фінансового стану суб'єктів господарювання. Основними джерелами непрацюючих кредитів, які є у АТ «Сенс Банк» є такі види економічної діяльності:

- операції з нерухомим майном: 6019,4 млн грн у 2024 році, що є найбільшим обсягом NPL і становить значне зростання на 3047,8 млн грн (+102.6%) за два роки. Це свідчить про високий ризик у цьому секторі;
- оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами: 1234,7 млн грн у 2024 році, зі зростанням на 983,9 млн грн (+392.3%). Це вказує на те, що, незважаючи на загальне зростання кредитування в цьому секторі, якість цих кредитів значно погіршилася;
- виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції: 455,9 млн грн у 2024 році, що є значним зростанням від 0 у 2022 році;
- сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг: 308,7 млн грн у 2024 році, зі зростанням на 27,8 млн грн (+9.9%).

В умовах воєнного стану в Україні, АТ «Сенс Банк» діє з урахуванням обмежень та регуляцій, встановлених НБУ, забезпечуючи проведення дозволених валютних операцій та здійснюючи валютний нагляд у спрощеному порядку. Клієнтам надається актуальна інформація щодо особливостей проведення валютних операцій у цей період. Так, Національний банк України оперативно зреагував на запровадження воєнного стану та 24 лютого 2022 року Правління Національного банку України прийняло Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 [33]. В таблиці Ж.1 Додатку Ж наведено основні обмеження щодо валютних операцій у розрізі фізичних та юридичних осіб.

Варто відмітити, що на початку повномасштабної війни Національний банк зафіксував обмінний курс гривні та запровадив низку адміністративних обмежень. Ці рішення допомогли запобігти паніці та забезпечити стабільну роботу фінансової системи, а також сприяли адаптації бізнесу та населення до умов повномасштабної війни. Але режим фіксованого курсу з жорсткими валютними обмеженнями має свої переваги та недоліки, з часом останні починають переважати. Саме тому Національний банк поступово реалізує Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування за формування належних передумов [34]. Метою Стратегії є визначення пріоритетів, принципів та передумов реалізації заходів монетарної та валютно-курсової політики у впорядкований, консистентний спосіб. Це дасть змогу мінімізувати ризики для цінової та фінансової стабільності та реалізувати потенціал сталого економічного відновлення.

Важливим інструментом активізації та розширення спектру валютних операцій банків України є врахування та мінімізація ризиковості їх здійснення. Так, зменшення валютних ризиків можуть бути здійснені банківськими установами як внутрішньо, так і зовнішньо (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11 – Зовнішні та внутрішні методи зниження ризиків здійснення валютних операцій банківськими установами

Назва методу	Суть	Застосування	Переваги / Недоліки
1	2	3	4
Зовнішні методи			
Балансування валютних потоків	Максимальне зведення однорідних валютних надходжень та платежів у часі та обсязі. Банк прагне мати приблизно рівні обсяги активів та зобов'язань в одній валюті, щоб зміна курсу не призводила до значних збитків.	Якщо банк очікує отримати долари та сплатити долари, він намагається збалансувати ці операції, зменшуючи відкриту позицію.	Простота, низькі витрати, відсутність необхідності в залученні зовнішніх контрагентів.
Лідірування та легірування	Прискорення або уповільнення термінів валютних платежів або надходжень з метою скористатися очікуваною сприятливою зміною курсу або уникнути несприятливої.	Якщо банк очікує девальвації національної валюти, він може прискорити виплату валютних зобов'язань або уповільнити отримання валютних надходжень.	Високий ризик, оскільки базується на прогнозах, які можуть бути неточними.
Диверсифікація валютного портфеля	Розподіл валютних активів та зобов'язань між різними валютами та країнами	Замість концентрації всіх валютних резервів в одній валюті, банк розподіляє їх між декількома стабільними валютами (USD, EUR, CHF, GBP)	Знижує залежність від коливань однієї валюти, розсіює ризик
Валютне застереження	Включення в договори умов, які передбачають перегляд суми платежу в національній валюті залежно від зміни курсу іноземної валюти	Наприклад, сума кредиту може бути виражена в гривні, але прив'язана до курсу долара	Може бути неприйнятною для контрагента
Внутрішні методи			
Валютні форварди	Контракт на купівлю-продаж певної суми валюти за заздалегідь встановленим курсом у майбутньому	Банк, який очікує надходження доларів через 3 місяці, але побоюється падіння курсу, може продати їх за форвардним контрактом за фіксованою ціною	Гнучкість, дозволяє точно фіксувати курс / Немає можливості скористатися сприятливим рухом курсу, ризик контрагента.
Валютні ф'ючерси	Стандартизований контракт на купівлю-продаж валюти за встановленим курсом у майбутньому, що торгується на біржі	Аналогічно форвардам, але з більшою ліквідністю та меншим ризиком контрагента завдяки клірингу	Висока ліквідність, мінімальний ризик контрагента / Менша гнучкість, ніж форварди (стандартизовані обсяги та терміни)

Кінець таблиці 2.11

1	2	3	4
Валютні опціони	Дає право, але не зобов'язання, купити (call-опціон) або продати (put-опціон) певну суму валюти за заздалегідь встановленим курсом (ціною виконання) до певної дати, за що сплачується премія	Якщо банк боїться падіння курсу долара, він може купити put-опціон на продаж доларів. Якщо курс впаде, він реалізує опціон; якщо зросте, він його не використовує, втрачаючи лише премію	Обмежує збитки, зберігаючи можливість отримати вигоду від сприятливого руху курсу / Вартість (премія), яку потрібно сплатити
Валютні свопи	Угода про обмін основних сум та/або відсоткових платежів у різних валютах на певний період	Банк може обміняти зобов'язання у доларах на зобов'язання у євро, якщо це краще відповідає його валютним активам	Дозволяє змінювати валютну структуру активів/зобов'язань, хеджувати довгострокові ризики
Міжбанківський валютний ринок	Активна участь у торгівлі валютою на міжбанківському ринку, що дозволяє оперативно управляти відкритими валютними позиціями, купуючи або продаючи валюту за поточним курсом	Банк може закривати короткі або довгі позиції, щоб уникнути ризику	

Сформовано автором за [12; 13; 15; 35].

Зрозуміло, що зовнішні та внутрішні методи не є взаємовиключними, а навпаки – доповнюють один одного. Ефективне управління валютними ризиками банку базується на інтегрованому підході, який поєднує:

- надійну внутрішню систему контролю та лімітування для запобігання надмірному ризику;
- використання зовнішніх інструментів хеджування для захисту від непередбачуваних ринкових коливань;
- постійний моніторинг, аналіз та адаптацію до мінливих ринкових умов та регуляторних вимог НБУ.

В умовах України, з її значними геополітичними та економічними ризиками, особливо важливим є поєднання консервативної внутрішньої політики лімітування з гнучким використанням доступних інструментів хеджування для мінімізації можливих втрат від валютних коливань.

Висновки

В кваліфікаційній роботі було проведено дослідження суті валютних операцій банків, інструментів їх реалізації та регулятивних особливостей здійснення в сучасних умовах банківництва. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

Валютні операції є невід'ємною частиною сучасної світової економіки, що забезпечують її функціонування та розвиток. Багатогранність здійснення валютних операцій зумовлює їх поділ на різні види, які визначаються певними характерними ознаками цих операцій. Існують різноманітні підходи до класифікації валютних операцій, що саме й зумовлено їхньою багатогранністю та складністю. Комерційні банки зазнають найбільшого впливу, оскільки саме центральний банк спроможний регулювати їхню кредитну активність. Ця активність, у свою чергу, є ключовим фактором, що визначає динаміку грошової маси, адже основою її зміни слугують депозитно-позичкові операції банківських установ. Загальний стан економіки значною мірою залежить від ефективності функціонування грошово-кредитної сфери. Комерційні банки формують основу всієї грошово-кредитної системи за кількістю інститутів, обсягами кредитних ресурсів та операцій. Тому державне регулювання як загалом грошово-кредитної сфери, так і сфери валютних відносин зокрема, може бути успішним лише в тому випадку, якщо держава через центральний банк здатна ефективно впливати на масштаби та характер операцій комерційних банків.

Розглядаючи напрямки державного регулювання валютних відносин, важливо зосередитися на валютній політиці як її ключовому компоненті. У сучасних умовах валютна політика відіграє одну з провідних ролей у системі регулювання ринкової економіки, суттєво впливаючи на різноманітні сфери суспільно-економічних відносин. Для реалізації завдань монетарної політики, широко застосовуються такі інструменти, як: дисконтна політика; політика

обов'язкових резервів; політика відкритого ринку. Крім загальних монетарних інструментів, таких як дисконтна політика, політика обов'язкових резервів та операції на відкритому ринку, які мають широкий вплив на діяльність комерційних банків, центральний банк також володіє арсеналом більш специфічних інструментів. Сфера впливу цих інструментів є значно вужчою, оскільки вони безпосередньо спрямовані на банківські операції з іноземною валютою та регулювання валютного ринку. До таких інструментів, які дозволяють центральному банку здійснювати цілеспрямований вплив на валютні відносини, належать: дивізійна політика, девальвація та ревальвація, валютні обмеження. Більш радикальними інструментами валютної політики, які стосуються офіційної зміни паритету національної валюти відносно іноземних валют або золота є девальвація та ревальвація.

Основним інструментом впровадження дисконтної політики в Україні є облікова ставка, яку встановлює Національний банк України і яка ставка слугує для банків та інших учасників грошового ринку орієнтиром щодо вартості їхніх залучених і розміщених коштів, впливаючи таким чином на вартість грошей в економіці. Розмір облікової ставки за 2020-2025 роки був мінливим. Обсяг операцій банків з безготівковою іноземною валютою (без урахування операцій НБУ) зазнав різкого падіння у 2023 році (зниження на понад 94%), а загальне зниження за період склало близько 65.99%.

При розгляді питань здійснення валютних операцій банками та підходів до їх регулювання було проаналізовано діяльність АТ «Сенс Банк», який у липні 2023 року було націоналізовано. Це рішення було прийнято у зв'язку із санкціями, накладеними на його колишніх акціонерів. До моменту націоналізації Сенс Банк був одним з провідних українських банків, що входив до ТОП-10 фінансових установ країни за обсягом активів. Незважаючи на зміну власника та назви, банк продовжує свою діяльність, залишаючись одним з ключових гравців на фінансовому ринку України. Націоналізація стала новим етапом в його історії. Ключовими характеристиками діяльності АТ «Сенс Банк» є: розгалужена мережа (банк мав значну кількість відділень по всій території

України, забезпечуючи доступність своїх послуг для широкого кола клієнтів); активний розвиток цифрових каналів (мобільний додаток Sense SuperApp користувався популярністю серед клієнтів, надаючи широкий спектр онлайн-послуг та цілодобову підтримку. Аналіз фінансово-майнового забезпечення діяльності АТ «Сенс Банк» засвідчив, що обсяг активів АТ «Сенс Банк» у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшився на 32300,5 мрн грн або на 43,0%, а у 2024 році порівняно з 2023 роком вони ще більшилися на 16248,6 млн грн або на 15,0%. Зростання активів АТ «Сенс Банк» є багатогранним відображенням його сили, динаміки та потенціалу для подальшого розвитку. Це позитивний знак як для самого банку, так і для його клієнтів, інвесторів та економіки в цілому. Обсяг зобов'язань АТ "Сенс Банк" змінюється з року в рік. Так, зобов'язання у 2023 році зросли на 1128 3,0 млн грн або 4%,5 порівняно з 2022 роком та у 2024 році вони залі зросли на 14443,5 млн грн або 15,0% порівняно з 2023 роком. Відмічається щорічне зростання власного капіталу банку (у 2023 році порівняно з 2022 роком власний капітал зріс на 2969,4 мліг грн або на 48,%, а у 2024 році порівняно з 2023 роком він зріс на 10891,5 млн грн або на 20,0%).

Валютні операції є важливою складовою діяльності АТ «Сенс Банк», що надаються як фізичним, так і юридичним особам. Банк пропонує широкий спектр послуг, пов'язаних з іноземною валютою, для задоволення різноманітних потреб своїх клієнтів. Динаміка вкладів фізичних осіб за діапазонами вкладів в іноземній валюті на початок 2023-2025 років свідчить про невелике зростання кількості вкладів у 2024 році порівняно з 2023 роком (з 289806 до 293137 приріст на 1,15%), але значне падіння у 2025 році (до 282323 спад на 10814 або 1,14% порівняно з 2024 роком). Загальний обсяг валютних кредитів, наданих суб'єктам господарювання АТ «Сенс Банк», скоротився з 26727,3 млн грн у 2022 році до 24033,2 млн грн у 2024 році, що становить зменшення на 2694,1 млн грн (-10.1%). Це свідчить про загальне зниження кредитної активності або зменшення потреби суб'єктів господарювання у позикових коштах, або ж про їх активне погашення.

В умовах воєнного стану в Україні, АТ «Сенс Банк» діє з урахуванням обмежень та регуляцій, встановлених НБУ, забезпечуючи проведення дозволених валютних операцій та здійснюючи валютний нагляд у спрощеному порядку. Клієнтам надається актуальна інформація щодо особливостей проведення валютних операцій у цей період. На початку повномасштабної війни Національний банк зафіксував обмінний курс гривні та запровадив низку адміністративних обмежень. Ці рішення допомогли запобігти паніці та забезпечити стабільну роботу фінансової системи, а також сприяли адаптації бізнесу та населення до умов повномасштабної війни.

Важливим інструментом активізації та розширення спектру валютних операцій банків України є врахування та мінімізація ризиковості їх здійснення. Зрозуміло, що зовнішні та внутрішні методи не є взаємовиключними, а навпаки – доповнюють один одного. Ефективне управління валютними ризиками банку базується на інтегрованому підході, який поєднує: надійну внутрішню систему контролю та лімітування для запобігання надмірному ризику; використання зовнішніх інструментів хеджування для захисту від непередбачуваних ринкових коливань; постійний моніторинг, аналіз та адаптацію до мінливих ринкових умов та регуляторних вимог НБУ. Завдяки системному підходу та використанню різноманітних інструментів, банки можуть ефективно управляти валютними ризиками, забезпечуючи свою фінансову стабільність та максимізуючи прибутковість від валютних операцій.

Список використаних джерел

1. Антонюк О.І., Катаєва С.Б. Валютне регулювання та валютні обмеження в сучасних умовах / О.І. Антонюк, С.Б. Катаєва // СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ. – 2025. – №1. – С.345-351.
2. АТ «Сенс Банк». – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sensebank.ua/about> (дата звернення 10.04.2025)
3. Безготівкові валютні операції банків України у 2020-2024 рр. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/markets/non-cash-fx-market-volume-year> (дата звернення: 15.05.2025).
4. Безготівкові та готівкові валютні операції фізичних осіб – клієнтів банків у 2020-2024 рр. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/markets/cash-currency-market> (дата звернення: 15.05.2025).
5. Валютні інтервенції НБУ за 2020-2024 рр. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-interventions> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Валютно-фінансові операції в міжнародному бізнесі: навчальний посібник / Т.В. Андросова, Л.Л. Носач, К.Ю. Величко, І.Ю. Мелушова, О.І. Печенка. – Х. : ХДУХТ, 2019. – 217с.
7. Вдовічена Л. Плануєте виїхати за кордон – врахуйте існуючі валютні обмеження [Електронний ресурс] / Л. Вдовічена. – Режим доступу: <https://surl.lujkjfbm> (дата звернення: 17.05.2025).
8. Вернівський П. Чому не варто тішитися від девальвації долара [Електронний ресурс] / П. Вернівський. – Режим доступу : <https://espresso.tv/poglyad-chomu-ne-var-to-tishitisa-vid-devalvatsii-dolara> (дата звернення 15.05.2025)
9. Девальвація української гривні. - Офіційний сайт ТОВ "МінфінМедіа" [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/devaluation/#:~:text>. (дата звернення 16.05.2025)

10. Деменко К. Е. Щодо поняття «валютна політика держави» як фінансово-правової категорії / К. Е. Деменко // АКАДЕМІЧНІ ВІЗІЇ. – 2022. – Вип.13. – Режим доступу : <https://zenodo.org/records/7920054> (дата звернення: 14.05.2025).

11. Деркач Ю.Б. Використання інструментів валютного регулювання в умовах воєнного стану / Ю.Б. Деркач // Трансформаційна економіка. – 2023. – №3. – С.21-25.

12. Інструменти хеджування валютних ризиків бізнесу на українському ринку – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.05.2025).

13. Кириченко О. М. Управління валютними ризиками при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Кириченко, А. В. Поліщук // Ефективна економіка. – 2022. – № 8. – Режим доступу : <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/449/452> (дата звернення: 18.05.2025).

14. Кочура С. В. Валютні обмеження як засіб підвищення ефективності валютного регулювання у якості складової системи національної безпеки держави / С. В. Кочура // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2024. – №1. – С.84-89.

15. Кудрицька Ж.В. Хеджування валютного ризику / Ж.В. Кудрицька, А.Ю. Гнилицька // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2017. – Вип.11. – С.439-442.

16. Лавров Р. В. Сучасні тенденції валютного регулювання в Україні / Р. В. Лавров, І. В. Садчикова, І. О. Середюк // Економіка та держава. – 2019. - № 8. – С.4-11.

17. Магдич А.С., Задоя О.А., Гончарук Б.О. Аналіз ефективності використання інструментів валютної політики в Україні в періоди криз 2008–2009 та 2019–2020 років / А.С. Магдич, О.А. Задоя, Б.О. Гончарук // ACADEMY REVIEW. – 2024. – № 1 (60). – С.150-163.

18. Моторнюк У. І. Валютні інтервенції як інструмент валютної політики: світовий досвід та особливості застосування в Україні / У.І. Моторнюк, А.С. Завербний, О.Я. Маліновська, М.І. Терехух // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – 2020. – Вип.2. – №1. – С.96-106.

19. Національний банк України. – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua> (дата звернення 11.05.2025)

20. Облікова ставка НБУ. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення: 15.05.2025).

21. Основні показники діяльності банків України (2020-2024 рр.) [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.05.2025).

22. Показники валютного ринку НБУ. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua> (дата звернення: 15.05.2025).

23. Ревальвація – Офіційний сайт LivingFo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://livingfo.com/revalvatsiia/>. (дата звернення 16.05.2025)

24. Розподіл вкладів фізичних осіб та сума можливого відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб на 01.01.2023-01.01.2025 років. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.05.2025).

25. Розподіл кредитів, наданих суб'єктам господарювання в національній та іноземній валютах за видами економічної діяльності, що класифікуються за розділами, з них непрацюючих у визначенні, наведеному в Положенні № 351 станом на 01.01.2023-01.01.2025 рр. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.05.2025).

26. Розподіл кредитів, наданих фізичним та юридичним особам у національній та іноземній валютах, та розміру кредитного ризику за класами боржника відповідно до Положення № 351, із них непрацюючих відповідно до Положення № 97 станом на 01.01.2023-01.01.2025 рр. – Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.05.2025).

27. Товкун Л.В. Правовий аналіз принципів валютного регулювання в умовах валютної лібералізації в Україні / Л.В. Товкун, А.С. Зозуля // Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – №11. – С.529-532.

28. Україна. Закони. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон : [прийнято Верх. Радою 07 грудня 2000 р. : станом на 27 квітня 2024 р.]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#top> (дата звернення: 10.05.2025).

29. Україна. Закони. Про валюту і валютні операції [Електронний ресурс] : закон : [прийнято Верх. Радою 21 червня 2018 р. : станом на 15 листопада 2024 р.]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

30. Україна. Закони. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними [Електронний ресурс] : закон : [прийнято Верх. Радою 18 листопада 1997 р. : станом на 16 жовтня 2020 р.]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2025).

31. Україна. Закони. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон : [прийнято Верх. Радою 20 травня 1999 р. : станом на 19 грудня 2024 р.]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 20.04.2025).

32. Україна. НБУ. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18 [Електронний ресурс] : постанова : [прийнята Постановою Правління НБУ 09 травня 2025 р.]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_09052025_53 (дата звернення: 14.05.2025).

33. Україна. НБУ. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану [Електронний ресурс] : постанова : [прийнята Правлінням НБУ від 24 лютого 2022 р.] : станом на 10 травня 2025 р.]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 12.05.2025).

34. Україна. НБУ. Стратегія пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [Електронний ресурс] : стратегія : [прийнята Постановою Правління НБУ 29 червня 2023 р.]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/markets/liberalization> (дата звернення: 02.05.2025).

35. Управління валютними операціями: Навчально-методичний комплекс дисципліни: навч. посіб. для студ. спеціальності «Менеджмент міжнародного бізнесу» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: В. В. Дергачова, В. Я. Голюк, Г. М. Дергачова. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 71 с.

36. Шевченко Н. В. Вплив війни на рівень валютного регулювання в Україні / Н. В. Шевченко // НАУКОВИЙ ВІСНИК Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2023. - №2. – С.74-81.

37. Шевчук Д. С. Валютні обмеження та їх значення в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Д. С. Шевчук. – Режим доступу: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/20405/1/ISBN%20978-617-8411-58-9_139-142.pdf (дата звернення: 12.05.2025).

Додатки

Додаток А

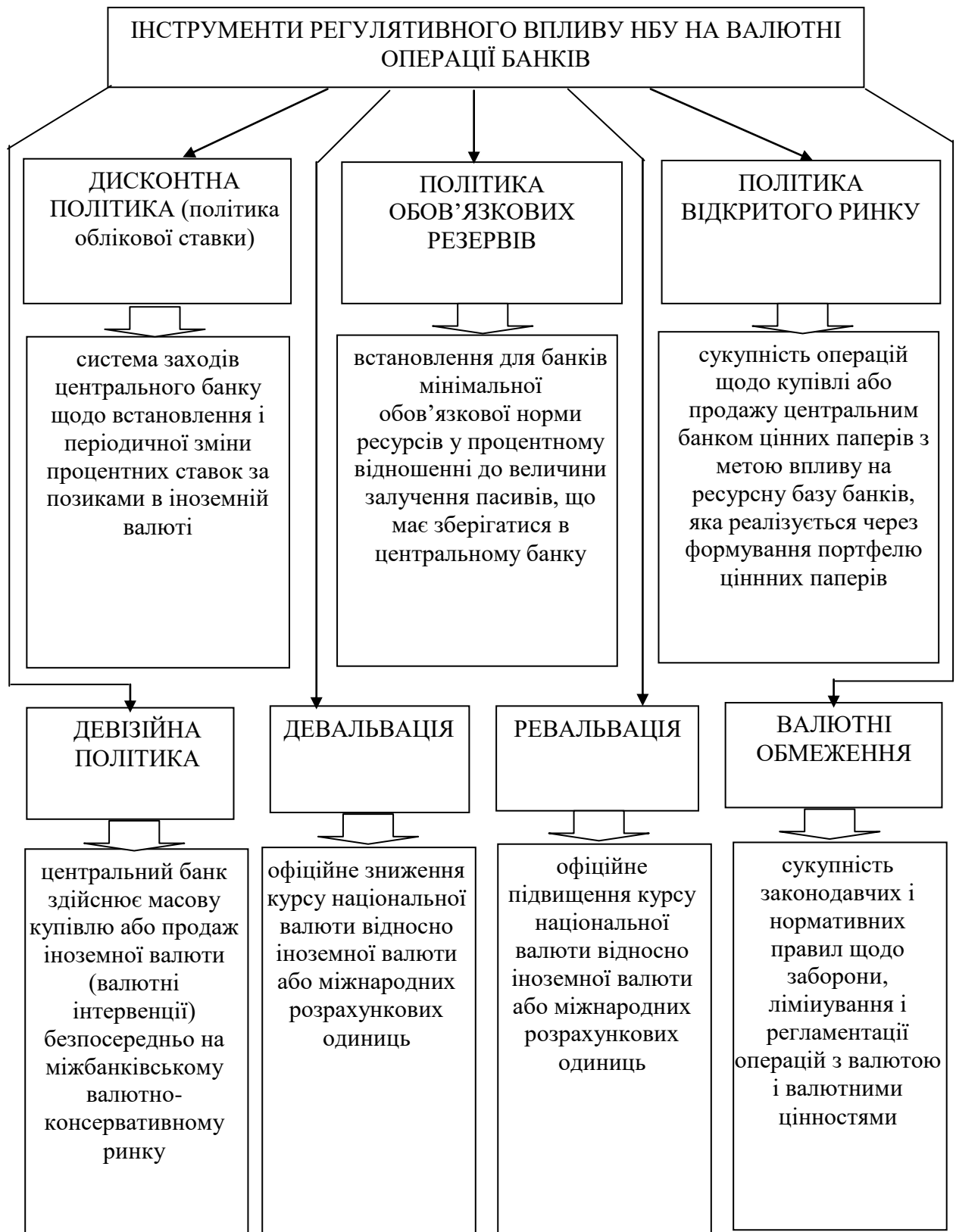

Рисунок А.1 –Інструменти регулятивного впливу НБУ на здійснення банками валютних операцій

Кінець додатку А

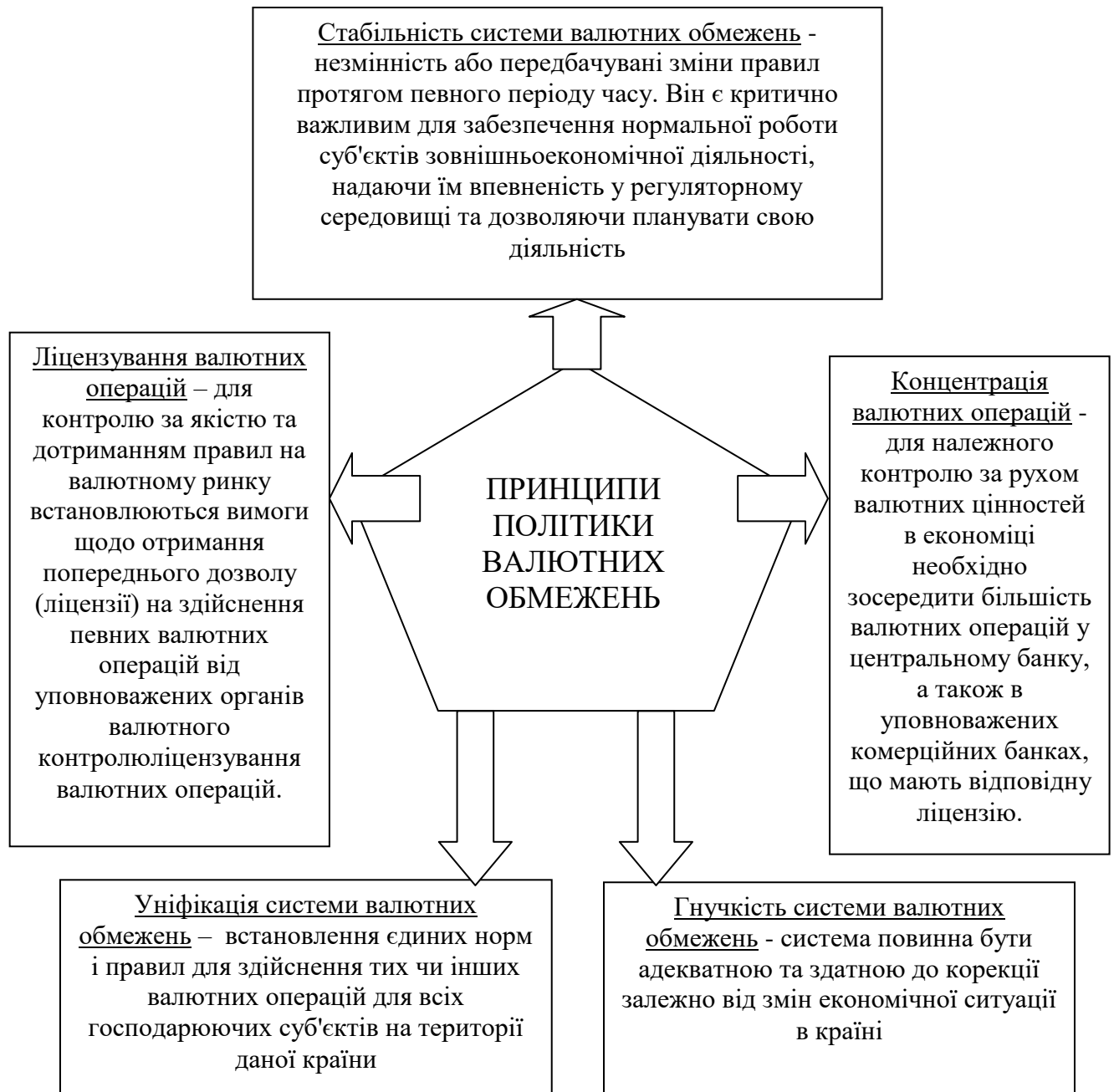

Рисунок А.2 – Ключові принципи політики валютних обмежень

Додаток Б

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2023 року

У тисячах гривень	Примітки	2023 рік	2022 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	44 438 105	18 154 275
Кредити та заборгованість банків	5	4 179 189	2 025 870
Кредити та заборгованість клієнтів	6	32 858 585	42 663 080
Інвестиції в цінні папери	7	18 732 879	4 187 386
Похідні фінансові активи	32	–	20 343
Інвестиційна нерухомість	8	1 229 923	542 714
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		85	1 964
Відстрочений податковий актив	26	119 872	583 168
Основні засоби та нематеріальні активи	9	3 362 452	3 927 484
Інші активи	10	2 535 200	2 767 149
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	11	9 664	292 049
Усього активів		107 465 954	75 165 482
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	12	–	3 279 437
Кошти банків	12	24 577	30 723
Кошти клієнтів	13	94 326 405	60 547 020
Похідні фінансові зобов'язання	32	285	833 761
Боргові цінні папери, емітовані банком	14	–	1 812
Інші залучені кошти	15	6 771	–
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток		839 355	112
Резерви за зобов'язаннями	16	433 124	198 926
Інші зобов'язання	17	2 737 459	2 183 652
Субординований борг	18	–	1 961 440
Зобов'язання групи вибуття	11	11 588	11 588
Усього зобов'язань		98 379 524	69 048 451
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	19	2 367 571	2 367 571
Резерви та інші фонди банку	19	1 868 398	1 868 398
Резерви переоцінки	20	612 092	347 559
Непокритий збиток		(24 487 879)	(27 192 745)
Усього власного капіталу		9 086 430	6 117 031
Усього пасивів		107 465 954	75 165 482

Затверджено до випуску та підписано

Ступак О.В.
Голова Правління

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

4 грудня 2024 року

Кінець додатку Б

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2024 рік

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2024 року

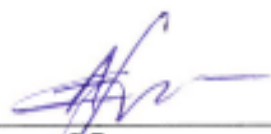
У тисячах зривень	Примітки	2024 рік	2023 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	35 996 656	44 438 105
Кредити та заборгованість банків	5	6 427 626	4 179 189
Кредити та заборгованість клієнтів	6	42 577 142	32 858 585
Інвестиції в цінні папери	7	30 616 639	18 732 879
Похідні фінансові активи	30	1 774	-
Інвестиційна нерухомість	8	1 188 923	1 229 923
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	24	194 131	85
Відстрочений податковий актив	24	96 656	119 872
Основні засоби, нематеріальні активи та активи з права користування	9	3 360 295	3 362 452
Інші активи	10	3 244 031	2 535 200
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	11	10 664	9 664
Усього активів		123 714 537	107 465 954
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	12	25 235	24 577
Кошти клієнтів	13	107 122 384	94 326 405
Похідні фінансові зобов'язання	30	756	265
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	24	1 568 043	839 355
Інші залучені кошти	14	662 827	6 771
Резерви за зобов'язаннями	15	587 321	433 124
Інші зобов'язання	16	2 844 756	2 737 459
Зобов'язання групи вибуття	11	11 669	11 568
Усього зобов'язань		112 822 991	98 379 524
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	17	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід	17	2 367 571	2 367 571
Резервні та інші фонди банку	17	1 868 398	1 868 398
Резерви переоцінки	18	655 465	612 092
Непокритий збиток		(22 726 136)	(24 487 879)
Усього власного капіталу		10 891 546	9 086 430
Усього пасивів		123 714 537	107 465 954

Затверджено до випуску та підписано

 Ступак О.В.

Голова Правління

 Савченко О.В.
 Головний бухгалтер

Додаток В

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У тисячах гривень	Примітки	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи	21	11 118 411	11 739 882
Процентні витрати	21	(5 643 882)	(4 687 040)
Чистий процентний дохід	21	5 474 529	7 052 852
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	4, 5, 6, 7	(2 206 019)	(12 249 830)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		3 268 510	(5 196 978)
Комісійні доходи	22	4 692 425	4 318 792
Комісійні витрати	22	(2 347 665)	(1 476 376)
Чистий прибуток(збиток) від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		9 668	(49 804)
Результат від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	22	93 091	74 588
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	6	(907 727)	(1 082 316)
Результат від припинення визнання фінансових активів		(283 561)	(116 233)
Результат від припинення визнання фінансових зобов'язань	23	2 747 925	9 533
Чистий збиток від модифікації фінансових зобов'язань		(958)	–
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під знецінення інших фінансових активів	10	119 546	(450 892)
Чисте (збільшення)/зменшення резервів за зобов'язаннями	16	(149 960)	114 687
Чистий прибуток(збиток) від операцій з похідними фінансовими інструментами		643 865	(1 495 785)
Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою		700 092	1 082 464
Переоцінка іноземної валюти		36 011	2 951 889
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухоності	8	429 610	54 380
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	11	–	(7 233)
Збитки від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу, у тому числі від примусового відчуження	11	–	(498 380)
Інші операційні доходи та витрати	24	(156 521)	155 143
Адміністративні витрати	25	(4 894 774)	(5 286 082)
Прибуток(збиток) до оподаткування		3 899 576	(6 908 693)
Податок на прибуток	26	(1 195 197)	(201 560)
Прибуток(збиток) за рік		2 704 379	(7 110 253)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК(ЗБИТОК)			
Переоцінка основних засобів		(214 927)	356 676
Податок на прибуток, що не буде рекласифікований в прибуток(збиток)	20	28 215	(64 201)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК(ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	20	602 118	28 729
Податок на прибуток, що буде рекласифікований в прибуток(збиток)	20	(150 386)	–
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		265 620	321 204
Всього сукупного доходу за рік		2 969 999	(6 788 959)
Базовий та розводнений прибуток(збиток) на акцію (гривень)	27	0.009	(0.025)

Затверджено до випуску та підписано

Стуляк О.В.

Голова Правління

4 грудня 2024 року

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

Кінець додатку В

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2024 рік

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

У місяцях зростає	Примітки	2024 рік	2023 рік
Процентні доходи за фінансовими активами, які обліковуються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	19	14 511 880	11 112 771
Процентні доходи за фінансовими активами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	19	152 628	5 640
Всього процентних доходів	19	14 664 508	11 118 411
Процентні витрати	19	(7 343 611)	(5 643 882)
Чистий процентний дохід	19	7 320 897	5 474 529
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	4, 5, 6, 7	178 520	(2 206 019)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		7 499 417	3 268 510
Комісійні доходи	20	4 525 001	4 682 425
Комісійні витрати	20	(2 359 055)	(2 347 665)
Чистий прибуток від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		43 904	9 658
Чистий прибуток від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	20	322 656	83 081
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	6	(685 763)	(807 727)
Чистий збиток від припинення визнання фінансових активів		(224 231)	(283 561)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань	21	1 981	2 747 925
Чистий збиток від модифікації фінансових зобов'язань		(584)	(959)
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під зменшення інших фінансових активів	10	26 423	119 546
Чисте (збільшення)/зменшення резервів за зобов'язаннями	16	(84 578)	(149 960)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з похідними фінансовими інструментами		(8 035)	643 885
Результат від операцій з іноземною валютою		526 258	700 092
Переоцінка іноземної валюти		28 719	36 011
Результат від переоцінки об'єкта інвестиційної нерухомості	8	-	429 610
Інші операційні доходи	22	300 271	468 729
Інші операційні витрати	22	(434 314)	(625 250)
Адміністративні витрати	23	(5 750 409)	(4 994 774)
Прибуток до оподаткування		3 737 561	3 899 576
Податок на прибуток	24	(1 975 818)	(1 195 197)
Прибуток за рік		1 761 743	2 704 379
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка основних засобів		(100 720)	(214 927)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	25 180	28 215
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Чиста зміна справедливої вартості та очікуваних кредитних збитків за цінними паперами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	18	158 550	602 118
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	(39 637)	(150 386)
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		43 373	265 020
Усього сукупного доходу за рік		1 805 116	2 969 399
Базовий та розподілений прибуток на акцію (гривень)	25	0,006	0,009

Затверджено та підписано

Ступак О.В.
Голова Правління

Савченко О.В.
Головний бухгалтер

Додаток Г

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2023 рік

Звіт про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал)
за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У тисячах гривень	Статутний капітал	Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами (примітка 19)	Резерви та інші фонди банку (примітка 19)	Резерви переоцінки (примітка 20)	Непокритий збиток	Усього власного капіталу
Залишок на 31 грудня 2021 року	28 726 248	2 367 571	1 536 486	26 355	(19 750 670)	12 905 990
Прибуток за рік	-	-	-	-	(7 110 163)	(7 110 163)
Інші сукупні доходи	-	-	-	321 204	-	321 204
Усього сукупного доходу	-	-	-	321 204	(7 110 163)	(6 788 959)
Відрахування до резервного фонду	-	-	331 912	-	(331 912)	-
Залишок на 31 грудня 2022 року	28 726 248	2 367 571	1 868 398	347 559	(27 192 745)	6 117 031
Прибуток за рік	-	-	-	-	2 704 379	2 704 379
Інші сукупні доходи	-	-	-	265 020	-	265 020
Усього сукупного доходу	-	-	-	265 020	2 704 379	2 969 399
Відрахування до резервного фонду	-	-	-	-	-	-
Рух резервів переоцінки в зв'язку з вибуттям будівель (примітка 20)	-	-	-	(487)	487	-
Залишок на 31 грудня 2023 року	28 726 248	2 367 571	1 868 398	612 092	(24 487 879)	9 086 430

Затверджено до випуску та підписано

 Ступак О.В.

Голова Правління

9 грудня 2024 року

 Савченко О.В.

Головний бухгалтер

Кінець додатку Г

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2024 рік

Звіт про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал)

за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

У тисячах гривень	Статутний капітал	Емісійний дохід (примітка 17)	Резерви та інші фонди банку (примітка 17)	Резерви переоцінки (примітка 18)	Непокритий збиток	Усього власного капіталу
Залишок на 31 грудня 2022 року	28 726 248	2 367 571	1 868 398	347 559	(27 192 745)	6 117 031
Прибуток за рік	-	-	-	-	2 704 379	2 704 379
Інші сукупні прибутки	-	-	-	265 020	-	265 020
Усього сукупного доходу	-	-	-	265 020	2 704 379	2 969 399
Рух резервів переоцінки в зв'язку з вибуттям будівель, визнаний в капіталі (примітка 18)	-	-	-	(487)	487	-
Залишок на 31 грудня 2023 року	28 726 248	2 367 571	1 868 398	612 092	(24 487 879)	9 086 430
Прибуток за рік	-	-	-	-	1 761 743	1 761 743
Інші сукупні прибутки	-	-	-	43 373	-	43 373
Усього сукупного доходу	-	-	-	43 373	1 761 743	1 805 116
Залишок на 31 грудня 2024 року	28 726 248	2 367 571	1 868 398	655 465	(22 726 136)	10 891 546

Затверджено до випуску та підписано

Ступак О.В.

Голова Правління

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

30 квітня 2025 року

Додаток Д

АТ «СЕНС БАНК»

Фінансова звітність за 2023 рік

Звіт про рух грошових коштів за прямим методом
за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У тисячах гривень	Примітки	2023 рік	2022 рік
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Процентні доходи, що отримані	21	11 187 035	10 288 832
Процентні витрати, що сплачені	21	(5 140 025)	(4 699 579)
Комісійні доходи, що отримані	22	4 751 027	4 059 815
Комісійні витрати, що сплачені	22	(2 347 864)	(1 476 318)
Дохід від операцій за наданими кредитами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток/збитки		850	37 888
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		(169 288)	(271 103)
Дохід від операцій з іноземною валютою		700 092	1 082 464
Інші отримані операційні доходи		465 136	784 441
Виплати на утримання персоналу, сплачені		(2 589 841)	(3 343 303)
Адміністративні та інші операційні витрати, сплачені	25	(956 421)	(2 175 006)
Податок на прибуток, сплачений	26	(1 021 178)	(1 560)
Грошові кошти отримані від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях		4 899 423	4 266 369
ЗМІНИ В ОПЕРАЦІЙНИХ АКТИВАХ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ			
Кредити та заборгованість банків		(1 884 021)	(839 702)
Кредити та заборгованість клієнтів	6	6 741 013	13 321 552
Інші активи	10	340 703	2 984 770
Кошти, отримані від Національного банку України	12	(3 285 000)	(5 330 000)
Кошти банків	12	(1 482)	5 796
Кошти клієнтів	13	32 523 170	(36 218 364)
Боргові цінні папери, емітовані банком	14	(1 803)	(2 852)
Інші залучені кошти	15	6 758	–
Резерви за зобов'язаннями	16	(16 004)	(3 227)
Інші зобов'язання	17	577 533	(1 566 145)
Грошові кошти, що отримані(використані) від операційної діяльності		39 900 290	(23 381 803)
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Продаж інвестиційної нерухомості		–	39 308
Придбання цінних паперів		(30 450 872)	(8 153 243)
Продаж цінних паперів		16 642 921	16 919 341
Дивіденди отримані	7	1	4 674
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(387 737)	(346 981)
Надходження від вибуття (продажу) довгострокових активів, утримуваних для продажу, та активів групи вибуття		–	306
Зобов'язання групи вибуття		–	(32)
Грошові кошти, що (використані)/отримані в інвестиційній діяльності		(14 175 787)	8 463 373
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Погашення зобов'язань з оренди	17	(135 777)	(132 643)
Грошові кошти, що (використані)/отримані від фінансової діяльності		(135 777)	(132 643)
Вплив змін офіційного курсу на грошові кошти		274 696	2 049 488
Чисте збільшення(зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		25 863 422	(13 001 585)
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	4	18 148 595	31 150 180
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	4	44 012 017	18 148 595

Затверджено до випуску та підписано

Ступак О.В.

Голова Правління

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

Кінець додатку Д

Звіт про рух грошових коштів за прямим методом
за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

У тисячах гривень	Примітки	2024 рік	2023 рік
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Процентні доходи, що отримані	19	13 509 924	11 187 035
Процентні витрати, що сплачені	10	(7 434 803)	(5 140 025)
Комісійні доходи, що отримані	20	4 532 072	4 751 027
Комісійні витрати, що сплачені	20	(2 358 357)	(2 347 864)
Дохід від операцій за наданими кредитами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки		12 267	850
Реалізований результат операцій з похідними фінансовими інструментами		(9 317)	(169 288)
Результат операцій з іноземною валютою		526 258	700 092
Інші отримані операційні доходи		332 606	465 136
Виплати на утримання персоналу, сплачені		(3 005 528)	(2 569 941)
Адміністративні та інші операційні витрати, сплачені	23	(2 045 249)	(956 421)
Податок на прибуток, сплачений	24	(1 432 426)	(1 021 178)
Грошові кошти отримані від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях		2 627 447	4 899 433
ЗМІНИ В ОПЕРАЦІЙНИХ АКТИВАХ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ			
Кредити та заборгованість банків	5	(1 540 696)	(1 884 021)
Кредити та заборгованість клієнтів	6	(6 809 180)	6 741 013
Інші активи	10	(256 986)	340 703
Кошти, отримані від Національного банку України	12	-	(3 285 000)
Кошти банків	12	(22 132)	(1 482)
Кошти клієнтів	13	9 780 259	32 523 170
Боргові цінні папери, емітовані банком		-	(1 803)
Резерви за зобов'язаннями	15	(31 970)	(16 004)
Інші зобов'язання	16	(154 564)	577 533
Грошові кошти, що отримані(використані) від операційної діяльності		3 592 178	39 893 532
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Продаж інвестиційної нерухомості		(3 736)	-
Придбання цінних паперів		(39 771 681)	(30 450 972)
Продаж цінних паперів		28 138 722	16 642 921
Дивіденди отримані	7	83	1
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(899 344)	(367 737)
Інші зміни		(899)	-
Грошові кошти, що (використані)отримані в інвестиційній діяльності		(12 638 855)	(14 175 787)
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Залучення інших залучених коштів	14	661 126	6 758
Погашення інших залучених коштів		(7 391)	-
Погашення зобов'язань з оренди	16	(151 520)	(135 777)
Грошові кошти, що (використані)у отримані від фінансової діяльності		502 215	(129 019)
Вплив змін офіційного курсу на грошові кошти		537 272	274 696
Чисті зміни грошових коштів		(8 007 190)	25 863 422
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	4	44 012 017	18 148 595
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	4	36 004 827	44 012 017

Затверджено до випуску та підписано

Ступак О.В.

Голова Правління

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

Додаток Ж

Таблиця Ж.1 – Валютні обмеження для фізичних та юридичних осіб

Кого стосуються	Характеристика валютних обмежень
1	2
Фізичні особи	<p>Купівля валюти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дозволено купувати безготівкову іноземну валюту в еквіваленті до 100 000 грн на календарний місяць з усіх рахунків клієнта банку, відкритих у національній валюті; - купівля валюти з рахунків в іноземній валюті відбувається без обмеження суми; - дозволено купувати готівкову іноземну валюту.
	<p>Перекази "з карти на карту" між фізичними особами:</p> <p>1) з 1 лютого 2025 року введені ліміти на переказ готівки фізичними особами та ФОП, які залежать від рівня ризиковості клієнта:</p> <ul style="list-style-type: none"> - для високоризикових клієнтів з 01.02.2025 – до 50 тис. грн на місяць. - для неризикових клієнтів з 01.02.2025 – 150 тис. грн на місяць. <p>2) з 01.06.2025 для неризикових клієнтів цей ліміт зменшиться до 100 тис. грн на місяць.</p> <p>Ці обмеження не стосуються операцій з переказу коштів між двома рахунками, які клієнт відкрив в одному банку.</p> <p>Якщо клієнт має документально підтверджені доходи, що перевищують ліміт, банки можуть здійснювати транзакції в рамках цих доходів.</p>
	<p>Зняття готівки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - в Україні: з рахунків в іноземній валюті – до 100 тис. грн в еквіваленті протягом календарного місяця. - за кордоном: з гривневих рахунків – ліміт 100 тис. грн (в еквіваленті). <p>Щотижневий ліміт на зняття готівкової валюти з гривневих платіжних карток за кордоном становить 12,5 тис. грн.</p> <ul style="list-style-type: none"> - з валютних рахунків за кордоном: щомісячний ліміт на розрахунки за кордоном платіжними картками, відкритими українськими банками до рахунків в іноземній валюті, встановлено на рівні 500 тис. грн для операцій з певними кодами торговців (наприклад, "Різні особисті послуги", "Рекламні послуги" тощо).
	<p>Перекази за кордон:</p> <ul style="list-style-type: none"> - без відкриття рахунків та документів – до 400 тис. грн (в еквіваленті за курсом НБУ). - пересилання валюти поштою (на поточні рахунки юросіб-нерезидентів) – ліміт 200 тис. євро/рік. - розширено перелік товарів оборонного призначення (включно з комплектуючими для БПЛА), які фізичні особи-волонтери можуть купувати за кордоном.
Юридичні особи	<p>Імпорт робіт та послуг:</p> <p>з 4 травня 2025 року скасовано всі валютні обмеження для імпорту робіт та послуг.</p>
	<p>Репатріація дивідендів:</p> <p>встановлено щомісячний ліміт на репатріацію "нових" дивідендів у розмірі 1 млн євро в еквіваленті. Для контролю за дотриманням цього ліміту застосовується автоматизована інформаційна система НБУ "Е-ліміти". НБУ також встановив додаткові критерії для таких операцій, зокрема щодо періоду діяльності емітента.</p>

Кінець додатку Ж

Кінець таблиці Ж.1

1	2
Юридичні особи	<p>Погашення відсоткових платежів за кредитами від нерезидентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - для прострочених (станом на 1 травня 2024 року) процентних платежів – не більше 1 млн євро в еквіваленті за один календарний квартал; - для процентних платежів починаючи з 1 травня 2024 року таке обмеження не застосовується; - діють додаткові умови: відсутність простроченої заборгованості станом на 24 лютого 2022 року, заборона купівлі та переказу коштів за рахунок кредитів/позик від резидентів, погашення не раніше строку за договором.
	<p>Перекази іноземної валюти для розрахунків за проектами міжнародної технічної допомоги: дозволено незалежно від того, якою державою чи організацією фінансується проєкт.</p>
	<p>Зняття готівки в іноземній валюті: з рахунків клієнта банку за межами України – ліміт 100 тис. грн протягом календарного місяця.</p>
	<p>Репатріація інвестицій (від продажу корпоративних прав або цінних паперів): до 5 млн євро на місяць.</p>
	<p>Переказ коштів за кордон на власні рахунки: загальний річний ліміт до 2 млн євро на рік для юридичних осіб.</p>
	<p>Представництва міжнародних карткових платіжних систем та іноземних авіакомпаній: дозволено купувати та переказувати іноземну валюту за кордон на рахунок нерезидента-юридичної особи, чиї інтереси ці представництва представляють в Україні; щомісячний ліміт – 5 млн євро в еквіваленті.</p>
	<p>Загальна заборона на транскордонний переказ валютних цінностей з України. Заборона на переказ коштів на коррахунки банків-нерезидентів у гривні / іноземній валюті, відкриті в банках-резидентах, у т. ч. перекази за дорученням клієнтів. НБУ зберігає обов'язковий продаж валютної виручки, хоча його відсоток може змінюватися.</p>